

Připravenost žáků základních škol na poskytnutí první pomoci

Nikola Zedníková

Bakalářská práce
2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení
Ústav ochrany obyvatelstva

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Nikola Zedníková**
Osobní číslo: **L19053**
Studijní program: **B2825 Ochrana obyvatelstva**
Studijní obor: **Ochrana obyvatelstva**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Připravenost žáků základních škol na poskytnutí první pomoci**

Zásady pro vypracování

1. Zpracujte historicko-právní vstup do problematiky první pomoci.
2. Pojednejte o koncipování první pomoci v podmínkách České republiky.
3. Proveďte posouzení úrovně připravenosti žáků základních škol k poskytnutí první pomoci.
4. Navrhněte změny v přístupech k výuce první pomoci na základních školách, vedoucí ke zkvalitnění této výuky.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. BELEJOVÁ, Hana. *První pomoc: „Kdy jindy než teď, kdo jiný než Ty?“*. Brno: Tribun EU, 2016. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-263-1043-3.
2. ŠÍŇ, Robin. *Medicína katastrof*. Praha: Galén, 2017. ISBN 978-80-7492-295-4.
3. PIAZZA, Gina. *First aid manual*. St Andrew´s First Aid: The British Red Cross Society. United States: DK Publishing, 2014. ISBN 978-1-4654-1950-7.
4. Zákon č. 374/2011 Sb., *zákon o zdravotnické záchranné službě*.

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího práce.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Jan Kyselák, Ph.D.**
Ústav ochrany obyvatelstva

Datum zadání bakalářské práce: **1. prosince 2021**

Termín odevzdání bakalářské práce: **13. května 2022**

L.S.

doc. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

V Uherském Hradišti dne 1. prosince 2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považuji se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne: 13. 5. 2022

Jméno a příjmení studenta: Nikola Zedníková

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Cílem práce je u žáků základních škol ověřit úroveň připravenosti na poskytnutí první pomoci. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části je popisována historie a celkový vývoj první pomoci. Jsou zde zmíněny právní normy, pojmy, koncipování první pomoci v rámci České republiky a projekty podporující dovednosti z oblasti první pomoci. V praktické části je popsána výuka první pomoci na základní škole dle rámcového a školního vzdělávacího programu. V průběhu zpracovatelského období byla uspořádána akce Branný den, jejíž cílem bylo ověřit praktické dovednosti žáků. Dále tato část obsahuje vyhodnocení dotazníkového šetření i zúčastněného pozorování. V návaznosti na výsledky šetření jsou navrženy změny v přístupu k výuce první pomoci na základních školách a také byly vytvořeny podklady pro výuku první pomoci.

Klíčová slova: první pomoc, výuka, základní škola

ABSTRACT

The aim of the work is to verify the level of readiness for first aid for primary school pupils. The work is divided into theoretical and practical part. The theoretical part describes the history and overall development of first aid. There are mentioned legal norms, concepts of first aid within the Czech Republic and projects supporting first aid skills. The practical part describes the teaching of first aid at primary school according to the framework and school educational program. During the processing period, the Branný den event was organized to verify the practical skills of the pupils. Furthermore, this part contains the evaluation of the questionnaire survey and the participant observation. Following the results of the survey, changes in the approach to teaching first aid in primary schools are proposed and the basis for teaching first aid was also created.

Keywords: first aid, education, primary school

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce, Ing. Janu Kyselákovi, Ph.D., za výbornou pomoc, cenné rady a celkové vedení mé práce.

Mému příteli, rodině a přátelům ze srdce děkuji za podporu při psaní této práce i v průběhu celého studia.

Celé ZŠ Mutěnická bych chtěla poděkovat za vstřícnost a ochotu při realizování průzkumu.

„Pověz mi a zapomenu, ukaž mi a já si vzpomenu, ale nech mne se zúčastnit a já pochopím.“

Konfucius

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 HISTORICKO-PRÁVNÍ VÝCHODISKA PRVNÍ POMOCI	11
1.1 GENEZE A VÝVOJ PRVNÍ POMOCI	11
1.1.1 První pomoc v době starověku	11
1.1.2 První pomoc v období 11. – 20. století	12
1.2 PRVNÍ POMOC A PRÁVNÍ PROSTŘEDÍ	14
1.2.1 Platné právní normy z oblasti první pomoci	15
1.2.2 Postih za neposkytnutí první pomoci	16
1.2.3 Ocenění za poskytnutí první pomoci.....	17
2 PRVNÍ POMOC A JEJÍ KONCIPOVÁNÍ V RÁMCI ČESKÉ REPUBLIKY	19
2.1 POSKYTOVÁNÍ PRVNÍ POMOCI.....	19
2.1.1 Vybrané pojmy z oblasti první pomoci	21
2.1.2 Zdravotnická záchranná služba	24
2.1.3 Guidelines	25
2.2 PROJEKTY PODPORUJÍCÍ ZÍSKÁVÁNÍ DOVEDNOSTI POSKYTOVÁNÍ PRVNÍ POMOCI.....	26
2.3 ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ A PRVNÍ POMOC.....	29
3 DÍLČÍ ZÁVĚR	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
4 VÝUKA PRVNÍ POMOCI NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH A ÚROVEŇ PŘIPRAVENOSTI ŽÁKŮ ZÁKLADNÍCH ŠKOL NA POSKYTNUTÍ PRVNÍ POMOCI	33
4.1 VÝUKA PRVNÍ POMOCI NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH.....	33
4.1.1 Výuka a obsahové zaměření první pomoci na prvním stupni základních škol.....	36
4.1.2 Výuka a obsahové zaměření první pomoci na druhém stupni základních škol.....	37
4.2 ÚROVEŇ PŘIPRAVENOSTI ŽÁKŮ ZÁKLADNÍCH ŠKOL NA POSKYTNUTÍ PRVNÍ POMOCI.....	39
4.2.1 Metodika výzkumu a její příprava	39
4.2.2 Výsledky praktického výzkumu.....	45
4.2.3 Výsledky dotazníkového šetření	47
4.2.4 Úroveň připravenosti.....	66
5 NÁVRH NA ZMĚNY V PŘÍSTUPECH K VÝUCE PRVNÍ POMOCI NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH	67
5.1 OBLAST TEORETICKÝCH ZNALOSTÍ PRVNÍ POMOCI	67
5.2 OBLAST PRAKTICKÝCH DOVEDNOSTÍ PRVNÍ POMOCI.....	68

ZÁVĚR	70
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	72
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	77
SEZNAM OBRÁZKŮ	78
SEZNAM TABULEK.....	79
SEZNAM GRAFŮ	80
SEZNAM PŘÍLOH.....	81

ÚVOD

Poskytnout první pomoc v nenadálé situaci by měl být schopen každý – ať už mladý či dospělý jedinec. V dnešní době plné nečekaných událostí (přírodní katastrofy, technické havárie či nehody) je za potřebí, aby i děti zvládly provést základní úkony k záchraně života a zdraví. Proto je práce věnována problematice první pomoci – přesněji připravenosti žáků základních škol na poskytnutí první pomoci.

Do roku 1991 byla první pomoc zahrnuta do oblasti branné výchovy. Žáci se učili, jak zachránit vlastní zdraví a život, jak pomoci lidem v okolí, anebo jak účinně využít prostředky individuální ochrany před působením nebezpečných látek. Celkově byla problematika první pomoci v historii vyučována mnohem více, než je tomu nyní.

Cílem práce je proto zjistit úroveň připravenosti žáků základních škol na poskytnutí první pomoci jak z teoretického, tak praktického hlediska, případně navrhnout (v závislosti na zjištěné úrovni připravenosti) změny v přístupu k výuce první pomoci na těchto školách.

Teoretická část práce je zaměřena na první pomoc obecně. Práce začíná kapitolou věnující se historií první pomoci a samaritánství. Jsou zde přiblíženy právní normy, které se oblasti první pomoci dotýkají. Zmíněny jsou zde i koncepce a projekty, které se v rámci České republiky věnují první pomoci a informovanosti o první pomoci.

Pro praktickou část byly vybrány základní školy z městské části Brno – Vinohrady. Následně byl, z důvodu zaměření výuky první pomoci až na druhém stupni základních škol, omezen výzkum pouze na druhý stupeň základních škol.

V práci je využito dotazníkové šetření, na něj navazující sběr dat, zúčastněné pozorování a také byl uskutečněn řízený rozhovor se zdravotnickým záchranářem. Dotazníkové šetření mělo za cíl zjistit teoretické znalosti žáků z oblasti první pomoci formou testových otázek. Zjišťována byla jak fakta tvrdá (pro zjištění pohlaví a třídy), tak fakta měkká (názor žáků, vlastní zkušenosti). Pozorování bylo záměrné a plánovité, kdy předmětem sledování byli žáci plnící úkoly z oblasti první pomoci v rámci Branného dne.

Hypoteticky je předpokládáno, že výuka první pomoci na základní škole není na takové úrovni, aby byl každý žák schopen poskytnout adekvátní první pomoc.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORICKO-PRÁVNÍ VÝCHODISKA PRVNÍ POMOCI

V pradávných časech byl člověk často sám obětí útoku, jež mu způsobila lovená zvěř. Toto vše dokazují vykopávky, na kterých jsou znázorněny zahojené rány u lidí (Fire History, 2014). Člověk si tedy musel sám poskytnout první pomoc, nebo ji poskytnout i raněným druhům. Díky tomu můžeme tvrdit, že samaritánská služba sahá do dob před naším letopočtem.

1.1 Geneze a vývoj první pomoci

V žádných literárních zdrojích není zmíněno, že zachránění lidského života byla věc, na kterou se lidé dopředu připravovali nebo školili. Časem se lidstvo vyvíjelo, vznikaly rozdílné společnosti, lidé si vybudovali své vlastní státy a začaly války. Tudíž byla znovu potřeba první pomoci. První pomoc se stala nezbytnou při záchraně životů vojáků (Fire History, 2014).

1.1.1 První pomoc v době starověku

To, že srdce je zdrojem života lze pochopit z kreseb, jež se našly v jeskyni El Pindal ve Španělsku. Dýchání z úst do úst je známé z dob 4 000 let př. n. l., kdy oživovala bohyně Isis právě dýcháním z úst do úst Osirida. Z toho lze chápat, že bojovali o své životy i před naším letopočtem (Belejová, 2016).

Největší mudrc všech dob dle čínských tradic, **Konfucius** (žil v letech 552-479 před Kristem) tvrdil, že „*Zachránce jednoho člověka je větší, než přemožitel jednoho města.*“ Úroveň první pomoci ve středověku a starověku odpovídala stupni znalostí tehdejších lékařů. Ti neznali celkovou anatomii těla a činnosti lidského organismu. Náboženství totiž omezovalo přístup k mrtvému. A proto byly jejich poznatky nedokonalé (Fire History, 2014). Z dob, kdy žil Galén, existují první zmínky o první pomoci. Oživování v těchto dobách zahrnovalo potřásání tělem vzhůru nohama, lechtání nosu pírkem smočeným ve čpavku, válení na sudu či na horkém ohni, nanesení tabákového dýmu do střev, bití chodidel, vlévání oleje do úst nebo například foukání tabákového dýmu do úst a nosu. Pokud se nepodařilo dotyčného oživit, po čtyřech hodinách již v oživování nepokračovali (Belejová, 2016). První pomoc prováděli ve středověku podřadní lazebníci a bradýři. Na úroveň ostatních řemesel byli tito lidé postaveni až v 15. století. Napravovali zlomeniny a léčili hnisavé abscesy (Fire History, 2014).

1.1.2 První pomoc v období 11. – 20. století

V 11. století vznikl na území křesťanského Jeruzalémského království **Řád rytířů špitálu svatého Jana v Jeruzalémě**, nyní známý jako **řád Maltézských rytířů**. Tito rytíři pomáhali svým zraněným druhům, ošetřovali nemocné a bojovali proti nevěřícím (E15, 2001). Jejich odkaz předává ještě dnes charitativní a humanitární organizace Maltézská pomoc, která si klade za úkol pomoc potřebným, nemocným a trpícím (Maltézská pomoc). Střediska této organizace můžeme najít ve větších městech, např. Praha, Brno, Olomouc nebo Uherské Hradiště.

Špitálské rytířské řády jsou považovány za první společnosti, jež se věnovaly organizovanému léčení zraněných a nemocných. Do těchto řádů patřily například řády: Suverénní a válečný řád nemocničních rytířů sv. Jana z Jeruzaléma (Johanističtí rytíři), Vojenský a špitálský řád svatého Lazara Jeruzalémského, Řád německých rytířů, rytíři z Rhodu a Maltézští rytíři (Belejová, 2016).

Chirurg **Jean Dominique Larrey** (1766-1842) původem z Francie, je brán jako zakladatel přednemocniční neodkladné péče. Jako první použil „létající ambulanci“ pro poskytnutí primárního ošetření nedaleko bojiště. Až po poskytnutí této pomoci se ranění mohli odvážet do nemocnic – v dané době „stálých lazaretů“. K vylepšení péče o zraněné používal nosítka a záleželo mu na včasném vyčištění a drénování, aby raněného nepostihl fatální konec (Štětina a kolektiv, 2014).

Johannes Friedrich August von Esmarch (1823-1908) nejspíše poprvé použil pojem první pomoc. Esmarch byl vojenský chirurg z Pruska. Za pomoci obvazových a dlahovacích metod učil vojáky pomáhat svým zraněným druhům (Belejová, 2016).

Florence Nightingale (1820-1910), anglická žena z bohaté rodiny, známá jako zakladatelka moderního ošetrovatelství. V roce 1854 vypukla válka mezi Ruskem na jedné straně, a Osmanskou říší, Velkou Británií a Francií na druhé straně. Britské zdravotnictví nebylo zdaleka připraveno pomáhat zraněným ve válce a na přímou péči v boji. Po zveřejnění nepříjemných novinek v Times londýnských zprávách, kde byla uvedena informace o nedostatku zdravotnického materiálu i personálu na britské straně, poprosil tehdejší ministr války Sidney Herbert o vytvoření a organizaci péče o raněné právě Florence. Důvod, proč si vybral pro vedení této péče zrovna ji byl ten, že studovala u milosrdných sester v pařížském Ústavu diakonis ve městě Kaiserwerthe. Florence tuto žádost přijala a s 38 vybranými sestrami vycestovala 4. listopadu 1854 do Skutari. Tyto odvážné ženy byly situací ve Skutari

zděšeny. Celých osm kilometrů špíny a bláta bylo zaplněno postelemi. Florence byla známá jako „dáma s lampou“, neboť procházela každou noc tuto trasu se svítilnou a kontrolovala raněné. Florence nebojovala pouze o životy raněných a nemocných. Starala se o zlepšení hygienických podmínek v nemocnicích, jež byly v té době velice primitivní. Všechny zkušenosti, statistiky, počty nemocných a umírajících si pečlivě zapisovala. S pomocí celkem 125 dobrovolných sester snížila úmrtnost z 42 % na 2 %. Tato skutečnost potvrdila fakt, že zdraví a hygiena spolu úzce souvisí. Do Anglie se Florence vrátila po dlouhých dvou letech, kdy byla připoutána k lůžku z důvodu nemoci. Všechny své zkušenosti sepsala ve svých knihách *Poznámky o ošetřovatelství* (1860) a také *Poznámky o nemocnicích* (1859). Florence zastávala zásady: čistota, dobré a vlídné zacházení, dostatečná výživa a přívětivé slovo. Ošetřovatelská péče měla tyto zásady dlouhá léta za své motto. První škola pro zdravotní sestry při nemocnici sv. Tomáše v Londýně (1860) by nevznikla, kdyby nebylo Florence. Tento skutek vedl jak ke zvýšení úrovně zdravotnictví, tak i ke zlepšení zdravotní sestry jakožto povolání. Poté Florence ve spolupráci s Dr. Elisabeth Blackwell otevřela roku 1869 vysokou školu medicíny pro dívky (Belejová, 2016).

Nikolaj Ivanovič Pirogov (1810-1881) vystudoval lékařskou univerzitu ve věku 21 let a procestoval Berlín a Göttingen. Na bojištích v Kavkaze strávil několik let. Díky mnoha zkušenostem byl prvním lékařem, který použil éter jako anestetikum. Zúčastnil se Krymské války jako válečný lékař, při čemž se mu podařilo vytvořit odbornou zdravotnickou službu se zapojením dobrovolníků. Napsal knihu *Válečná chirurgie*. Zastával názor, že zranění se musí léčit dle použité zbraně, a že k ošetřování patří také bezpečný transport z pole. Sádrové obvazy využíval pro znehybnění končetin a amputace byly pro něj až poslední možná varianta (Belejová, 2016).

Henri Dunant (1828-1910) byl spoluzakladatelem Mezinárodního červeného kříže, nositelem Nobelovy ceny za mír, spisovatelem a švýcarským obchodníkem. Utrpění vězňů chovanců pro něj nebyla neznámá věc, neboť oba jeho rodiče podporovali charitativní pomoc vězňům, sirotám, chudým i nemocným. Roku 1859 začala válka mezi Rakouskem a Francií o území severní Itálie. Dunant se za pomoci svých známých dostal až na místo války, kde se po skončení bitvy (24. 6. 1859) nacházelo desítky tisíc mrtvých, raněných a umírajících lidí. Neváhal ani chvíli a za pomoci místních obyvatel zorganizoval pomoc raněným. Ošetřovatelům chyběl základní zdravotní materiál, a proto zajistil Dunant dodávku materiálu a také se podílel na stavbě polních nemocnic. Dostal se až do stanu císaře Napoleona III. (poblíž městečka Solferino), aby požádal o propuštění lékařů z rakouské

strany na pomoc raněným. Jeho žádost byla vyhověna a Napoleon vydal rozkazy na propuštění těchto lékařů. Po těchto zkušenostech vydal Dunant knihu *Vzpomínka na Solferino*, která měla velký úspěch. Začal také uvažovat o neutrální organizaci, jež by pečovala o raněné vojáky. **Výbor pěti pro zpracování organizace pro práci s raněnými** byl vytvořen 17. 2. 1863, jehož členy byli: G. Moynier, generál Henri Dufour, lékařem Louis Appia a lékařem Théodore Maunboir. Ve dnech 26. – 29. 10. 1863 proběhlo jednání ve velkém sále paláce Atheneum v Ženevě. Zúčastnilo se jej 36 zástupců z 16 států Evropy. Mezinárodní organizace Červený kříž považuje toto datum za datum svého vzniku. Zde byl položen základ znaku vznikající mezinárodní organizace. Vybrán byl návrh protikladu švýcarské vlajky, kde ležel červený kříž v bílém poli (Belejová, 2016).

První pomoci se věnovala například i **Směrnice CPO-4** z roku 1936, kde je uvedeno, že služba samaritánská spolupracovala se zdravotnickou službou. Viz str. 2 směrnice „*Úkolem samaritánské služby bylo vyhledávání raněných (popálení, otrávení), poskytnout jim nezbytně nutnou první pomoc a dopravit je do ošetřoven a nemocnic.*“ Směrnice obsahuje pravidla pro službu samaritánskou. Je zde stanovena povinnost každé obce zřídit si samaritánskou službu. Samaritánská služba měla své výkonné složky, kterými byly: velitel samaritánské služby, samaritáni, záchranná služba, stanice první pomoci, pomocný personál a ošetřovny. Lidé, kteří samaritánskou službu vykonávali, museli mít absolvovaný výcvik. Výcvik mohl být zaměřen na záchrannou službu, transport raněných osob, poskytování první pomoci nebo celkový samaritánský výcvik (CPO-4, Archiv a sbírka Víta Němce).

1.2 První pomoc a právní prostředí

Znát platné právní normy, které se vztahují k problematice první pomoci, může být velmi užitečné. Právo totiž neupravuje pouze to, kdy je povinnost poskytnout pomoc, ale také řada dalších věcí, které patří k této oblasti.

Právní situace z pohledu první pomoci je v České republice příznivá. Dle právních norem, upravujících problematiku první pomoci, jsou chráněny zájmy postižených i zájmy záchránců (Franěk, nedatováno). V České republice není zákon věnující se čistě první pomoci, jako má například integrovaný záchranný systém – zákon č. 239/2000 Sb., o IZS.

Historické normy první pomoci

Zákon č. 20/1966 Sb., o péči a zdraví lidu stanovil jmenovitě povinnost každému poskytnout nebo alespoň sehnat potřebnou pomoc osobě, která byla v nebezpečí smrti, nebo

se vyskytovaly známky vážné poruchy zdraví. Stejně tak stanovil povinnost účastnit se zdravotnických výcviků a školení, což bylo obyvatelům uloženo v rámci obecného zájmu (Zdravotní registr, 2009). Vzhledem k faktu, že nyní není povinnost účastnit se výcviků a školení první pomoci, by bylo užitečné pro každého občana ČR tuto povinnost opět zavést.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon ukládal povinnost poskytnout první pomoc. Tato povinnost se vztahovala na každého občana. Zákon dále stanovil podmínky, za kterých se první pomoc poskytne. Trest za neposkytnutí této pomoci byl odnětí svobody až do výše tří let (Zdravotní registr, 2009).

Dále je nutno zmínit zákony o branné výchově – **zákon č. 184/1937 Sb. z. a n., o branné výchově**, ve znění pozdějších předpisů, **zákon č. 31/1943 Sb. z., o brannej výchove a o zmene niektorých predpisov o civilnej protiletectkej ochrane** a **zákon č. 73/1973 Sb., o branné výchově**, ve znění pozdějších předpisů. Tyto tři zákony pojednávaly o povinnosti, účelech branné výchovy a odpovědnosti za brannou výchovu.

1.2.1 Platné právní normy z oblasti první pomoci

Zmínky o první pomoci lze najít v několika platných právních normách:

- vyhláška č. 240/2012 Sb., o zdravotnické záchranné službě,
- zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování,
- zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému,
- zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

Zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě

Zákon stanovuje podmínky poskytování ZZS, povinnosti a práva poskytovatele ZZS a také povinnosti poskytovatelů akutní lůžkové péče. Dále se zde nachází podmínky pro připravenost poskytovatele ZZS na řešení mimořádných událostí a krizových situací, aby nebyl omezen výkon ZZS.

Základní ustanovení

Zdravotnická záchranná služba je zdravotní službou, v jejíž rámci je na základě tísňové výzvy, není-li dále stanoveno jinak, poskytována zejména přednemocniční neodkladná péče osobám se závažným postižením zdraví nebo v přímém ohrožení života. Součástí zdravotnické záchranné služby jsou další činnosti stanovené tímto zákonem.

Na poskytování zdravotnické záchranné služby se použijí ustanovení zákona o zdravotních službách, nestanoví-li tento zákon jinak.

Vymezení některých pojmů

Pro účely tohoto zákona se rozumí

- a) **závažným postižením zdraví** náhle vzniklé onemocnění, úraz nebo jiné zhoršení zdravotního stavu, které působí prohlubování chorobných změn, jež mohou vést bez neprodleného poskytnutí zdravotnické záchranné služby ke vzniku dlouhodobých nebo trvalých následků, případně až k náhlé smrti, nebo náhle vzniklá intenzivní bolest nebo náhle vzniklé změny chování a jednání postiženého ohrožující zdraví nebo život jeho samého nebo jiných osob,
- b) **přímým ohrožením života** náhle vzniklé onemocnění, úraz nebo jiné zhoršení zdravotního stavu, které vede nebo bez neprodleného poskytnutí zdravotnické záchranné služby by mohlo vést k náhlému selhání některé ze základních životních funkcí lidského organismu,
- c) **tísňovou výzvou** vyhodnocené volání na národní číslo tísňového volání 155 nebo výzva předaná operačním střediskem jiné složky integrovaného záchranného systému,
- d) **cílovým poskytovatelem akutní lůžkové péče** nejbližší dostupný poskytovatel akutní lůžkové péče, který je způsobilý odborně zajistit pokračování poskytování zdravotní péče pacientovi, odpovídající závažnosti postižení zdraví nebo přímému ohrožení života,
- e) **přednemocniční neodkladnou péčí** neodkladná péče poskytovaná pacientovi na místě vzniku závažného postižení zdraví nebo přímého ohrožení života (dále jen „místo události“) a během jeho přepravy k cílovému poskytovateli akutní lůžkové péče (Zákon č. 374/2011 Sb.).

1.2.2 Postih za neposkytnutí první pomoci

Při neposkytnutí první pomoci jsou v ČR uloženy tresty, jež jsou právně zakotveny v následujících dvou zákonech.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Nyní je platná právní úprava trestného činu **Neposkytnutí první pomoci** (dle §150 tohoto zákona), která zní: „*Trestný čin Neposkytnutí pomoci podle §150 trestního zákoníku (trestní sazba až 2 léta) spáchá ten, kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví vážné známky*

poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného“ (Štětina a kolektiv, 2014).

Další právní úprava jedná o trestném činu, kdy řidič dopravního prostředku neposkytne pomoc. *„Trestný čin Neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle §151 trestního zákoníku (trestní sazba až 5 let nebo zákaz činnosti) spáchá řidič dopravního prostředku, který po dopravní nehodě, na níž měl účast, neposkytne osobě, která při nehodě utrpěla újmu na zdraví, potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného“ (Štětina a kolektiv, 2014).*

Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích

I v tomto zákoně je zmínka o trestu za neposkytnutí pomoci. Pokud se neposkytnutí pomoci prokáže, je osobě, která pomoc neposkytla, odepsáno 7 bodů za neposkytnutí potřebné pomoci – může se jednat i o nezavolání ZZS a jiných složek IZS (Centrum služeb pro silniční dopravu, 2018). Jedná se o § 47 odst. 3 písm. b)., který zní následovně: *„Účastníci dopravní nehody jsou povinni oznámit v případech stanovených tímto zákonem, nehodu policii; došlo-li k zranění, poskytnout podle svých schopností první pomoc a k zraněné osobě přivolat poskytovatele zdravotnické záchranné služby“ (Zákon č. 361/2000 Sb.).*

1.2.3 Ocenění za poskytnutí první pomoci

První pomoc většinou lidé poskytují bez touhy na získání ocenění nebo vděku. Jedná se o lidský reflex, jenž žene lidi za záchranou života ať už svých blízkých, nebo i neznámých osob. Avšak jsou momenty, kdy je ocenění za záchranu života uděleno. Níže jsou zmíněny dvě brněnské události, za kterými následovalo udělení ceny za záchranu života.

Plaketa Krajského ředitelství Policie Jihomoravského kraje

Dvě žáčky (12 a 11 let) zachránily život teprve dvouleté holčičky, která se brodila v polozmrzlé řece, a led pod ní praskal. Dívky na nic nečekaly a ihned dívku z vody zachránily, začaly ji společnými silami zahřívát (z přírodopisu věděly, že to pomůže) a zavolaly ZZS. Zodpovědná osoba, která měla malou holčičku hlídat, byl muž, který v podnapilém stavu ležel na břehu. Policie muži naměřila 3,5 promile alkoholu. Za tento hrdinský čin získaly dívky právem Plaketu Krajského ředitelství Policie Jihomoravského kraje. Leoš Tržil sdělil, že se jedná o nejvyšší ocenění, jenž může policie udělit a které se uděluje jen velmi výjimečně (Blesk, 2017).

Ocenění za záchranu života žákyně

Zcela nenápadně začal případ, kdy zachránili teprve třináctileté dívce život její dva vyučující. Při hodině tělocviku si žákyně sedla na zem a následně se její tělo sesunulo k zemi. Vyučující ihned poznala, že dívka bojuje o život, volala ZZS a mezitím zahájil její kolega nepřímou srdeční masáž. Zásah vyučujících byl včasný a dívku se dvojici podařilo rozdýchat a předat ji ZZS (Rozhlas Brno, 2012). Za tento hrdinský čin získali oba učitelé mimořádné ocenění.

2 PRVNÍ POMOC A JEJÍ KONCIPOVÁNÍ V RÁMCI ČESKÉ REPUBLIKY

Poskytnout první pomoc je povinen v České republice každý občan v rámci jeho sil a schopností, pokud neohrozí sám sebe na zdraví či na životě (Rak, 2018). Pojem **první pomoc** zahrnuje kroky, které zmírní rozsah a následky ohrožení zdraví či života.

2.1 Poskytování první pomoci

První pomoc se dělí na 3 základní části. Technickou, laickou a odbornou zdravotnickou pomoc. **Technická PP** zahrnuje eliminaci příčin úrazu a tvorbu podmínek pro poskytování první pomoci pro účastníky krizové situace. Vykonávána je většinou odborníky z řad IZS, nebo zachráncem, neohrozí-li to jeho život. **Laická PP** se skládá z poskytování základních opatření, zpravidla bez odborného vybavení. Jedná se především o zalarmování ZZS a neodkladnou přednemocniční péči o postiženého do doby, než si jej převezme ZZS. Patří sem také transport postiženého (pokud je toho schopen jak raněný, tak zachránce), jedná-li se o hůře dostupné místo. **Odborná zdravotnická pomoc** zahrnuje výkony, které provádí zdravotnický personál ať už na místě zásahu, při transportu nebo v nemocnici. Patří sem podávání léků, užití diagnostických prostředků atd. Tato část lze dělit na odbornou přednemocniční pomoc a nemocniční péči (Belejová, 2016). Základní úkony první pomoci jsou například zástava krvácení, provedení resuscitace, uložení osoby do zotavovací (dříve stabilizované) polohy nebo provedení první pomoci při bezvědomí či šoku. Nejdůležitější vlastnosti jsou v této oblasti rychlost, rozhodnost a účelnost.

Vyšetření poraněné osoby

Při poskytování první pomoci je nejdůležitější bezpečnost. A to jak zachránce, tak postiženého. Mrtvý zachránce nikomu nepomůže. Prevencí zachránce jsou především jednorázové rukavice. Chrání nás před krví přenosnými chorobami jako je žloutenka typu B a C anebo virus HIV (Human Immunodeficiency Virus). Pokud nemáme v dosahu rukavice, může nám jako bariéra posloužit čistý igelitový sáček, který si navlékneme jako rukavici (Piazza, 2014). Myslíme na nepsané pravidlo – nikdy nenechat postiženého stát, vždy jej posadit nebo položit. Vyšetření provádíme pohledem, poslechem, pohmatem a čichem. **Pohledem** si všímáme věcí, jako je chování zraněného, vzhledu a barvy kůže, deformací na těle (zlomená ruka atd.). **Poslechem** zjišťujeme informace od zraněného, je-li při vědomí. Pokud při vědomí není, všímáme si stylu dýchání zraněné osoby (pravidelnost,

kašlání, sténání atd.). **Hmatem** jako první zjišťujeme přítomnost pulzu (vždy na krční tepně, občas je na končetinách pulz nehmatatelný), deformace na těle, teplota kůže. **Čichem** můžeme zjistit, zda poraněný není cítit alkoholem, acetonem atd. (Bydžovský, 2004). Poraněného se snažíme uklidnit. Sdělujeme mu, co právě děláme a proč to děláme. Např. „*Paní Nováková, teď vám prohmatám hlavu, abych mohla vyloučit její poranění.*“ Vždy se musíme zaměřit na to, s kým komunikujeme.

Hovor se zdravotnickou záchrannou službou

Se zdravotnickou záchrannou službou se spojíme na tísňovém čísle 155, nebo evropském čísle tísňového volání 112. Hovor na tato čísla je bez poplatků (Bydžovský, 2004). Operátor linky má zdravotnické vzdělání a vždy ví, jaké otázky má volajícímu pokládat, aby zjistil potřebné informace. Pro obě strany je lepší, když zachránce ví, co oznámit.

V hovoru s operátorem tísňové linky musíme sdělit:

- své jméno,
- místo události – kde se nacházíme,
- co přesně se stalo,
- kolik je přibližně zraněných,
- popis zraněné osoby – předpokládaný věk, pohlaví, kde vidíme zranění, zda s námi komunikuje.

Nikdy nepokládáme hovor jako první. Hovor vždy končí operátor. Může se stát, že nás operátor vyzve, abychom si hovor dali na hlasitý odposlech, jelikož nás bude navádět v dalším postupu při poskytování PP - např. při resuscitaci.

Co se děje po odjezdu sanitky

Tým ZZS transportuje poraněnou osobu do zdravotnického zařízení. Výběr zdravotnického zařízení není na přání rodiny, rozhoduje zde ZZS, která musí jednat dle právních předpisů. Vybírá se nemocnice dle charakteru poranění/nemoci a také závažnosti stavu pacienta. Jelikož jsou nyní sanitky velmi kvalitně vybaveny mnoha přístroji, dostává se pacientovi vysoce kvalifikované péče již při transportu. V nemocnici předá tým ZZS pacienta do rukou lékařů, kteří byli již dopředu informováni o stavu pacienta a jsou na jeho léčení připraveni. Od této chvíle již není tým ZZS odpovědný za pacienta a ani již dále nedostává informace o jeho stavu. Proto se doporučuje volat do dané nemocnice přibližně hodinu po odjezdu

sanitky, neboť jsou pacientovi v nemocnici prováděna různá vyšetření a léčebné úkony (ZZS JMK, Jak postupovat po odjezdu sanitky).

2.1.1 Vybrané pojmy z oblasti první pomoci

V oblasti první pomoci existuje několik pojmů, které by měl i neškolený laik znát. Níže jsou vysvětleny pojmy, se kterými se děti na akci Branný den (více viz kap. 4.2.1) setkaly. Poté je zde vysvětlen pojem first responder a také bystander fenomén.

Vědomí je charakterizováno orientací v prostoru a čase, dotyčný je schopen správně odpovídat na otázky o sobě a reagovat na podněty (např. bolest).

Bezvědomí je porucha vědomí, při které poraněný nevnímá okolí ani sám sebe (Belejová, 2016). Při stavu bezvědomí nefungují přirozené funkce (např. polykání či kašláni). V důsledku toho se mohou do dýchacích cest dostat tekutiny (krev, zvratky). Správně nefunguje ani svalstvo, které je ochablé, což může vést k zablokování dýchacích cest jazykem. V tuto dobu hrozí riziko, že se poraněný udusí (Deutsches Rotes Kreuz, 2014). Stav bezvědomí na dotyčném poznáme tak, že není schopen reagovat na žádný podnět – oslovení („Slyšíte mě?“), bolestivý podnět (stisk ušního lalůčku) ani zatřesení s rameny (First Aid Manual, 2021). Pokud je člověk v bezvědomí, nemusí se ihned jednat o stav, kdy je potřeba zahájit resuscitaci. Je však důležité, pokud dýchá pravidelně, uvést ho do zotavovací polohy, nadále sledovat jeho stav a zavolat 155.

Resuscitace znamená oživení poraněného (Belejová, 2016). Do resuscitace se zahrnuje nepřímá srdeční masáž, a pokud je dotyčný záchránce proškolen a cítí se na to, pak i umělé dýchání. V rámci srdeční masáže se usiluje o rychlost 100 stlačení za minutu. Pokud je srdeční masáž spojena s umělým dýcháním, pak se jedná o 30 stlačení a 2 vdechy, jdoucí neustále po sobě.

Zotavovací poloha (dříve stabilizovaná) je důležitá k udržení volných dýchacích cest a brání vdechnutí jak krve, tak například žaludečního obsahu při zvracení a také brání převrácení těla postiženého. Ukládáme do ní osoby v bezvědomí, ale s pravidelným dýcháním i srdeční činností (Štětina a kolektiv, 2014). Pro nastavení osoby do zotavovací polohy přistoupí záchránce k postižené osobě (ležící na zádech) z boku, její vzdálenější nohu ohne v koleni. Vzdálenější ruku položí postižené osobě směrem k ramenu druhé ruky. Ruku, která je blíže k záchránci, položí na zem do 90 ° od těla osoby (obr. č. 3). Následně chytne záchránce postiženou osobu jednou rukou za vzdálenější ramenní kloub a druhou rukou chytne osobu za kyčelní kloub (obr. č. 1). Poté osobu nakloní směrem ke svému tělu (obr.

č. 4). V tento moment leží osoba na boku, čelem k záchránci. Nyní zbývá záchránci osobu „zamknout“ v této poloze, aby se postižená osoba nemohla více poranit. Zamknutí probíhá následovně: vrchní ruka postižené osoby obemkne hlavu, kterou dlaní podloží a vrchní nohu položí záchránce 90 ° od druhé nohy, a také ji prohne v koleni na 90 °. Nyní se postižená osoba nachází v zotavovací poloze (obr. č. 6).

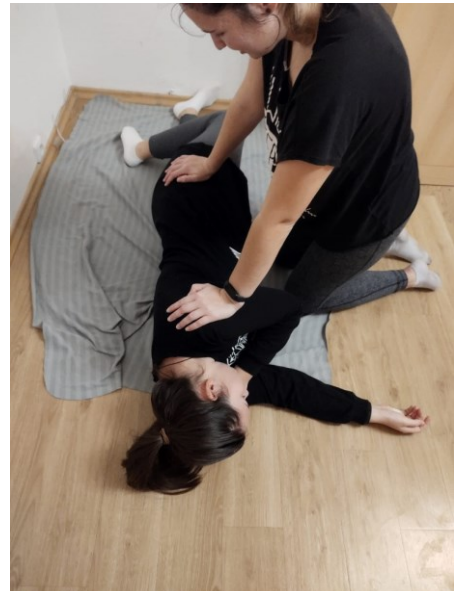
Obrázek 2 Ležící v bezvědomí
(vlastní fotodokumentace)

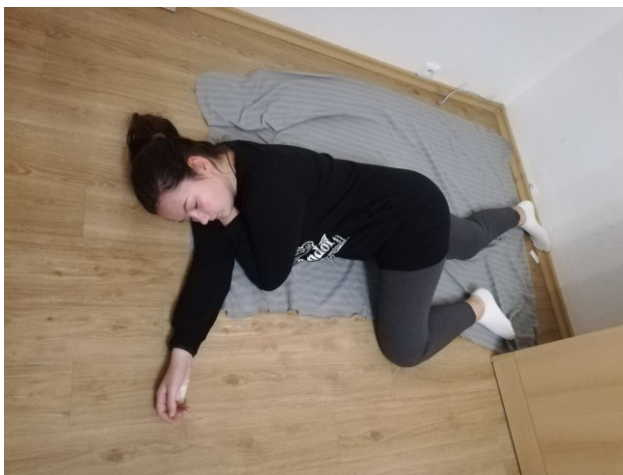
Obrázek 3 Nastavení těla raněného
do zotavovací polohy
(vlastní fotodokumentace)

Obrázek 1 Přetáčení raněného
do zotavovací polohy
(vlastní fotodokumentace)

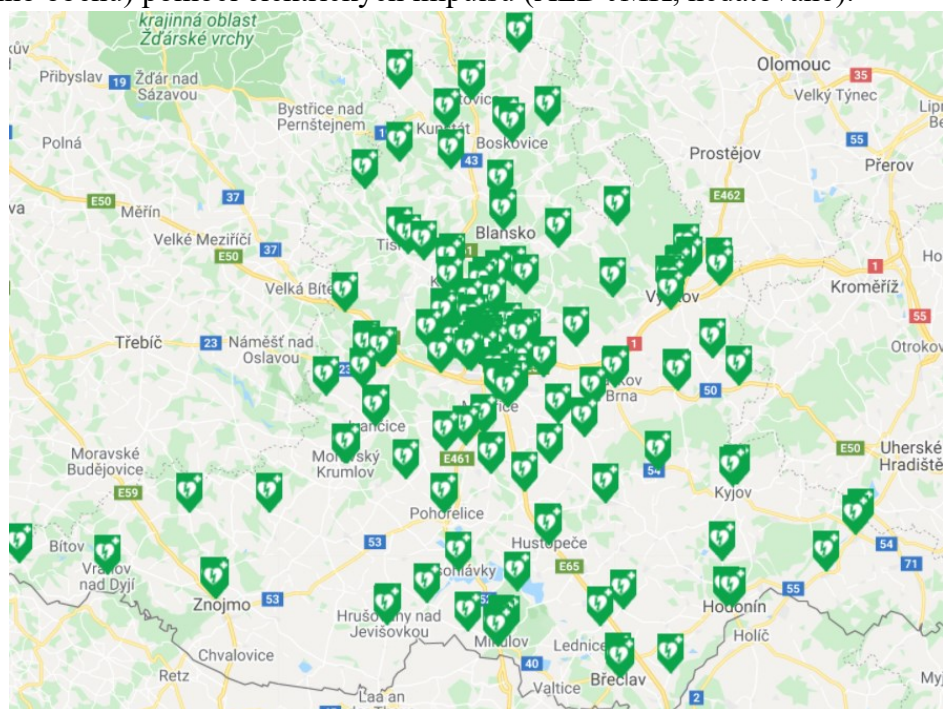

Obrázek 4 Přetočení raněného
do zotavovací polohy
(vlastní fotodokumentace)

Obrázek 6 Zotavovací poloha
(vlastní fotodokumentace)

AED (automatický externí defibrilátor) jedná se o pomocné zařízení pro laiky. Toto zařízení analyzuje křivku EKG a pokud je potřeba, navádí záchránce k provedení resuscitace, popřípadě i k provedení bezpečné defibrilace. Záchránce navádí díky hlasovým pokynům i pokynům, jenž se zobrazují na obrazovce. **Defibrilací** se rozumí obnovení srdečního rytmu (a krevního oběhu) pomocí elektrických impulsů (AED JMK, nedatováno).

Obrázek 5 Rozmístění AED v Jihomoravském kraji (AED JMK)

First responder je kvalifikovaná osoba v problematice PP, která je schopna poskytnout první pomoc u člověka ohroženého na životě dříve, než se reálně dostaví ZZS. V ČR jsou first respondery nejčastěji členové JPO, PČR, horské služby, obecní policie a další členové profesionálních týmů. First responderem se ale může stát i laik, který si zařídí kurz PP

a bude registrován u first responderů. (Štětina a kolektiv, 2014). Nyní je systém first responderů v ČR značně rozšířen.

Bystander fenomén

Tento výraz bývá do češtiny často překládán jako **efekt přihlížejících**. Zde se jedná o fakt, že čím více je na mimořádné události přítomných lidí, tím menší je pravděpodobnost poskytnutí první pomoci. Funguje tu přesouvání odpovědnosti. Dotyčným se promítá hlavou, proč by to měli být právě oni, kdo poskytne první pomoc, když se na místě nachází plno dalších lidí. Můžeme se také setkat s **kolektivní pasivitou**. Pasivita ostatních může v některém jedinci vyvolat aktivitu. Poté, co jedinec zahájí poskytování první pomoci, ostatní se z pasivních sledujících mění v nápomocné spolupracovníky. V této situaci je nejlepší, když se mezi přítomnými vyskytuje aktivní člověk, který mluví s ostatními, nebo například alespoň komunikuje sám se sebou – chválí se za to, co udělal dobře, anebo říká, co by se asi mělo udělat jako další (Centrum služeb pro silniční dopravu, 2018). Nepsané pravidlo je v těchto situacích „tvorba“ vedoucího. To je jeden z přítomných, který zachovává klidnou hlavu, rozdává úkoly (např. „*Ty volej záchranku a ty mi dones lékárníčku.*“) a má ponětí o tom, co se musí udělat.

2.1.2 Zdravotnická záchranná služba

Zdravotnickou záchrannou službou chápeme službu, která spočívá v poskytnutí přednemocniční neodkladné péče osobám, které se nachází v ohrožení života nebo mají závažně postižené zdraví. Tato služba je převážně zprostředkována na základě přijetí tísňové výzvy (Šín, 2017). Z právního hlediska je zdravotnická záchranná služba ukotvena zákonem č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě (podrobněji popsán v kapitole 1.2) a dále také podléhá zákonu č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách (Štětina a kolektiv, 2014).

ZZS je zodpovědná za poskytnutí PP a péči o zraněné osoby, třídění raněných a v neposlední řadě za transport do nemocnice. Má své výjezdové skupiny, které zajišťují přednemocniční neodkladnou péči – rychlá lékařská pomoc (RLP), rychlá zdravotnická pomoc (RZP) a letecká záchranná služba (LZS). V týmu RLP je lékař, zdravotnický záchranář (nebo sestra) a řidič. Tým RZP se skládá ze zdravotnického záchranáře (nebo sestry) a řidiče. V týmu LZS létá lékař, zdravotnický záchranář (nebo sestra) a pilot. (Belejová, 2016). V ČR (a některých dalších evropských zemích) existuje systém „*Rendez-vous*“, který se skládá z velkého sanitního vozu a lékařského vozu zasahujícími společně na jedné události.

Po řádném ošetření pacienta si jej přebírá posádka velkého sanitního vozu, při čemž lékař může lékařským vozem přejet k další události.

Přednemocniční neodkladnou péči poskytuje ZZS dle stupně naléhavosti tísňového volání (stanoveno v zákoně č. 374/2011 Sb.). V prováděcí vyhlášce k zákonu o ZZS (č. 240/2021 Sb.) jsou stanoveny čtyři stupně naléhavosti:

- první stupeň – selhání nebo bezprostředně hrozící selhání základních životních funkcí nebo mimořádné události s hromadným postižením osob,
- druhý stupeň – osoba s pravděpodobně hrozícím selháním základních životních funkcí,
- třetí stupeň – osoba bez hrozícího selhání základních životních funkcí, ale vyžaduje poskytnutí neodkladné péče z jiného důvodu,
- čtvrtý stupeň – osoby nezařazené do předchozích stupňů, ale má operátorem stanovenou indikaci k vyslání výjezdové skupiny z jiného důvodu (Šín, 2017).

Príspevkové organizace, zřízené územně příslušnými kraji, jsou poskytovatelé zdravotnické záchranné služby. Financování poskytovatele ZZS je z více zdrojů. Mezi tyto zdroje patří finance z veřejného zdravotního pojištění (hrazené zdravotní služby), finance ze státního rozpočtu (řešení a příprava na mimořádné události, krizové stavy a provoz vrtulníků u LZS) a finance z rozpočtů krajů. Poskytovatelé ZZS jsou jedna ze základních složek **integrovaného záchranného systému (IZS)**. Ten vznikl na základě potřeby lepší spolupráce i koordinace jednotlivých orgánů územní samosprávy, státní správy, krizových orgánů a bezpečnostních a záchranných sborů při společných zásazích při mimořádných událostech a krizových stavech. Vznik jednotného systému byl také podnícen povodněmi v roce 1997 (Šín, 2017).

Samotný pojem IZS znamená *koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací* (Šín, 2017). IZS se řídí zejména zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

2.1.3 Guidelines

Mezinárodní výbor pro resuscitaci ILCOR (International Liaison Committee on Resuscitation) je seskupení nadnárodních společností, kterými jsou European Resuscitation Council, American Heart Association a asijské i australské společnosti. ILCOR také reviduje

doporučené postupy (Guidelines) v pravidelných intervalech po pěti letech, které se věnují neodkladné resuscitaci na základě nových poznatků z medicíny resuscitace (Belejová, 2016). Guidelines jsou doporučené postupy vytvářené Evropskou radou pro resuscitaci (European Resuscitation Council – ERC). Obnovené vydání z roku 2021 obsahuje kromě postupů k resuscitaci také kapitulu, která se věnuje první pomoci i v situacích mimo náhlou zástavu oběhu. Nejnovější vydání se věnuje například situacím, kdy uvádět zraněného do zotavovací (dříve stabilizované) polohy; optimální poloze pro pacienty v šoku; chlazení při celkovém přehřátí organismu; kolapsovému stavu; klasifikaci stavu vědomí v souvislosti s úrazem hlavy, popáleninám nebo například repozici zlomeniny (Franěk, 2021).

2.2 Projekty podporující získávání dovednosti poskytování první pomoci

Problematicke první pomoci a získávání znalostí z této oblasti se v ČR věnuje mnoho projektů a konceptů. Níže je zmíněno pár z nich.

Koncepce ochrany obyvatelstva

Koncepce ochrany obyvatelstva je klíčový strategický dokument, který popisuje systém ochrany obyvatelstva, stanovuje další postup vývoje oblastí ochrany obyvatelstva (vzdělání, věcné zdroje, krizové řízení atd.) a jejich úkoly na celé období platnosti tohoto dokumentu (Šín, 2017). Momentálně je aktuální „*Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030*“. Tato aktualizovaná koncepce má určeny tyto strategické priority: občan; soukromé subjekty; ochrana kritické infrastruktury; věda, výzkum a inovace; vydefinování nových úkolů a přístupů. Koncepce hodnotí současný stav ochrany obyvatelstva, kde v oblasti vzdělání a výuky vidí jako slabinu podceňování problematiky preventivně výchovné činnosti a hrozbu zde představuje zrušení výuky problematiky ochrany obyvatelstva na školách. Za jeden z cílů si klade širší zapojení občanů do systému ochrany obyvatelstva cestou zvýšení jejich schopnosti sebeochrany za využití informací a znalostí získaných v rámci plošného a cíleného systému výchovy a vzdělávání. Systém by se měl dle koncepce skládat z úrovní:

- odborníci, zabývající se ochranou obyvatelstva a krizovým řízením,
- učitelé, vyučující danou problematiku na školách,
- lektoři, kteří budou realizovat projekty preventivně výchovné činnosti,
- obyvatelstvo (Vláda ČR, 2021).

Koncepce dále vyjmenovává možnosti podpory výuky na základních školách, které jsou vhodné pro výuku problematiky ochrany obyvatelstva. Existuje metodický materiál pro učitele, který byl vypracován roku 2012 a má být nápomocný při výuce témat ochrany člověka za běžných rizik i mimořádných událostí. Pro učitele jsou pořádány kurzy Národním institutem dalšího vzdělávání, kurzy od HZS ČR, dále se lze připravovat na výuku žáků formou samostudia či přípravy na vysokých školách - např. pedagogické fakulty (Vláda ČR, 2021).

Aplikace Záchranka

Služba pro urychlení přivolání pomoci. Jedná se o aplikaci, která má přímé napojení na systémy záchranných služeb v České republice. Při stisknutí nouzového tlačítka vytáčí aplikace číslo 155 a také zasílá ZZS nouzovou zprávu, ve které se nachází poloha oznamovatele a další informace. Výjezd ZZS zaručí až telefonický hovor s linkou 155. Aplikace obsahuje podrobný návod, jak poskytnout první pomoc v různých situacích, mapu s lokací nejbližšího AED (vysvětleno v kap. 2. 1. 1), lékárny nebo pohotovosti. Další výhodou této aplikace spočívá v nápomoci krizovým štábům jednotlivých měst a krajů. Pokud na území města nebo kraje nastane mimořádná událost, jež může ohrozit životy nebo zdraví jejich obyvatel, zadá magistrát města upozornění v aplikaci, a to vyskočí každému, kdo je přihlášen k odběru informací určitého města nebo kraje. Tato aplikace může být použita pouze v mobilních dotykových telefonech, neboť je zapotřebí telefonický hovor. Proto nebude aplikace fungovat například v tabletu nebo počítači. Momentálně plánují vývojáři aplikaci řešení pro seniory, kteří nevládní dotykový telefon. Co se týče připojení k internetu, to pro správné fungování aplikace není vůbec potřebné, neboť po aktivaci nouzového tlačítka se poloha odesílá pomocí textové zprávy. Zapojené oblasti České republiky jsou: Jihomoravský kraj, město Brno, město Karlovy Vary, město Plzeň, hlavní město Praha. Aplikace je plně funkční na území ČR, Rakouska a Maďarska. Zde se odešle zpráva přímo na dispečink ZZS a hned je oznamovatel spojen telefonicky s operátory ZZS. Aplikace funguje na slovenských horách, kde odejde nouzová zpráva po stisknutí tlačítka Horské záchranné službě Slovenska (Aplikace Záchranka, nedatováno). Tato aplikace může zachránit život, a tak by ji měl mít každý ve svém chytrém telefonu.

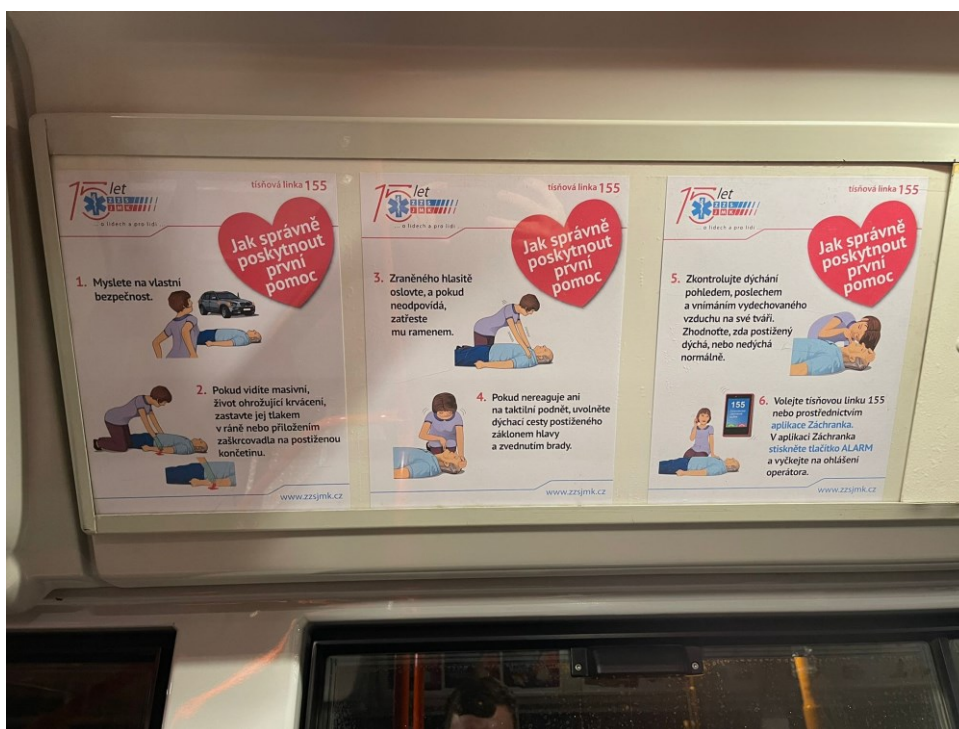
Světový den záchrany života ve VIDA science centru

Akce uskutečněná 16. října 2021 na oslavu Světového dne záchrany života. Věnovala se problematice první pomoci a měla více přiblížit způsoby poskytování první pomoci dětem i dospělým. Pořádalo ji VIDA science centrum, které se nachází v Brně. Toto centrum již

několik let pořádá akce, které zábavnou formou ukazují vědecký svět. Akci pomáhali pořádat také odborníci ze Zdravotnické záchranné služby Jihomoravského kraje a instruktoři Policie České republiky. Na akci si mohli návštěvníci vyzkoušet, jak správně provádět resuscitaci, jak poznat srdeční zástavu nebo například jak pracovat s AED. Návštěvníci byli dále seznámeni s aplikací Záchranka, mohli se zúčastnit workshopu věnovanému srdci nebo si mohli prohlédnout, jak vypadá sanitní vůz (Vida, 2021).

Tramvaj v barvách sanitky

Od 23. září 2021 jezdí v ulicích Brna „šalina“ v barvách sanitky. Slavnostního odhalení na náměstí Svobody se zúčastnili záchranné složky se zástupci Jihomoravského kraje a města Brna. Tímto oslavili záchranáři a zdravotníci výročí 15 let fungování pod správou Jihomoravského kraje. Tato tramvaj má znamenat také symbol vděčnosti za služby zaměstnanců Zdravotnické záchranné služby Jihomoravského kraje. V plánu je využívání sanitní tramvaje po dobu jednoho roku (Komora záchranářů, 2021). Samotná tramvaj je každodenně využívána v brněnské městské hromadné dopravě. Cestující tak mohou svůj čas strávený cestováním využít pro zjištění informací z oblasti první pomoci (obr. č. 7).

Obrázek 7 Leták v tramvaji věnované ZZS JMK
(vlastní fotodokumentace)

Projekt První pomoc prožitkem: PAMATUJ – POSKYTNI – PŘEDÁVEJ

Realizace projektu byla zahájena 1. 9. 2013. Jednalo se o podporu vzdělávání pracovníků škol a školských zařízení. Partnerem tohoto projektu je Zdravotnická záchranná služba

Jihočeského kraje. Cílem projektu bylo vypracování návrhu vzdělávání pracovníků škol a školských zařízení zaměřeném na problematiku PP. Na projektu se podíleli odborníci z urgentní medicíny a odborníci z oblasti vzdělávání. Ti vytvořili pět druhů akcí, určených pro cílové skupiny (střední školy, základní školy). Kromě akcí byly obsahem projektu také metodické pomůcky pro výuku PP, které se dodnes aktualizují dle aktuálních Guidelines (První pomoc prožitkem, 2021).

2.3 Český červený kříž a první pomoc

Základní principy Červeného kříže jsou humanita, nestrannost, neutralita, nezávislost, jednota, dobrovolnost, světovost (Belejová, 2016). Český červený kříž (ČČK) je humanitární organizace, působící na území celé České republiky. Patří do skupiny národních společností, které patří do Mezinárodního hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce. Jedná se o jedinou státem uznanou národní společnost Červeného kříže na území ČR. Postavení ČČK je stanoveno zákonem č. 126/1992 Sb., o ochraně znaku a názvu Červeného kříže a o Československém červeném kříži (Šín, 2017). Znak ČČK má přesně stanovené možnosti, kdy je možné jej použít. Zneužití znaku ČČK je trestné.

Role Českého Červeného kříže

ČČK propaguje dárcovství krve a krevních složek a oceňuje bezpříspěvkové dárce. Dále se věnuje šíření znalostí mezinárodního humanitárního práva, pořádá rekondiční pobyty pro děti i seniory a poskytuje sociální i zdravotní služby. Vydává příručky pro veřejnost i interní potřeby organizace. ČČK patří do ostatních složek IZS, kdy se podílí na poskytování pomoci při mimořádných událostech a katastrofách. Jako organizace pak realizuje humanitární pomoc jak v ČR, tak v zahraničí. V neposlední řadě seznamuje všechny věkové kategorie (děti, mládež i dospělí) se zásadami první pomoci, jejím poskytováním a také je vzdělává v oblasti ochrany zdraví (Šín, 2017). Znalosti první pomoci předává obyvatelstvu formou školení, kurzů a přednášek na téma první pomoc. ČČK vytvořil interaktivní vzdělávací portál www.mladyzdravotnik.cz. Ten obsahuje užitečné informace o poskytování první pomoci nebo například ochraně zdraví a je určený především pro mládež.

Na výuku PP jsou zaměřeny dvě nové publikace, které v roce 2021 vydal ČČK. Jsou jimi ***Základy první pomoci*** a ***Zdravotník zotavovacích akcí***. Primárně jsou tyto publikace pro využití právě na stejnojmenných kurzech, které ČČK pořádá (Český červený kříž, 2021). Avšak minimálně publikace ***Základy první pomoci*** je využitelná i pro laickou veřejnost,

jako podklad k výuce PP nebo samostudiu. Publikace obsahuje základy v poskytování první pomoci a také vzorové příklady, na které navazuje správné řešení a vysvětlení tohoto řešení.

Ženevské úmluvy

Po vzniku Mezinárodního hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce byly přijaty velmi důležité dokumenty – Ženevské úmluvy. Roku 1929 byla přijata Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli. Následně byla přijata Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři. Třetí byla přijata Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci a poslední byla Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války (Vyhláška č. 65/1954 Sb.).

3 DÍLČÍ ZÁVĚR

V dnešní době není nikde stanovena nutnost či povinnost znát první pomoc u laické veřejnosti. Výjimkou je snad jen absolvování autoškoly, kde pro úspěšné získání řidičského průkazu musí uchazeč absolvovat teoretické hodiny první pomoci (které občas obsahují i praktické ověření).

V oblasti první pomoci se do 90. let minulého století děti učily branné výchově z důvodu častých bojů. Jednalo se o hrozbu válek, nepřátelských útoků za použití zbraní hromadného ničení a dalších nebezpečných zbraní. Žáci se učili, jaké mohou být prvky individuální ochrany jednotlivce, jak se chovat v případě jaderné havárie v okolí nebo jak správně používat plynovou masku a jaký je to pocit.

Nyní v naší zemi nejsou boje (války) velkou hrozbou, ale i tak by neměla výchova k ochraně života (branná výchova, první pomoc) ze školních osnov vymizet úplně. Jak je zmíněno v následujících kapitolách, i první pomoc začíná být z učebních osnov pomalu odstraňována a nahrazována moderními předměty zaměřující se více na technologii dnešní doby – digitální výchova, informatika a podobné předměty. Přitom se jedná o opravdu důležitou část znalostí, které bude člověk potřebovat po celý svůj život.

Žáci by se stále měli učit, jak se v případě jakékoliv havárie, nehody nebo útoku chovat, jaké prostředky lze využít (nejen) pro záchranu života, jak postupovat při záchraně života a na koho se obrátit. Pokud je toto nemůže naučit branná výchova, měl by se tomu věnovat jiný předmět (přírodopis, rodinná výchova).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝUKA PRVNÍ POMOCI NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH A ÚROVEŇ PŘIPRAVENOSTI ŽÁKŮ ZÁKLADNÍCH ŠKOL NA POSKYTNUTÍ PRVNÍ POMOCI

Do 90. let 20. století se první pomoc vyučovala v předmětech jako byla například **branná výchova**. Významnou hodnotu měly také školní výlety, exkurze a vycházky s brannou náplní. Žáci měli možnost s učiteli navštívit historická místa, hroby a památníky připomínající bojové i revoluční tradice. Pro brannou výchovu se využíval též cílevědomý pobyt v přírodě či pěší přesuny pro orientaci v terénu, často k porozumění práce s mapou nebo k naučení první pomoci (Fencel, 1988). Pokud by se tato myšlenka přizpůsobila k dnešní době, mohla by významně napomoci k rozšíření výuky (nejen) první pomoci.

Autor Jiří Štětina se k tématu výuky první pomoci vyjádřil následovně: „*Je přirozené, že poskytnout PP umí pouze ten, kdo má základní teoretické vědomosti a osvojil si prakticky několik algoritmů, které provádí zcela automaticky.*“ (Štětina a kolektiv, 2014)

Lékař záchranky Marek Dvořák řekl „*První pomocí nejde ublížit.*“ Už jen přivolání ZZS je krokem, který může dotyčnému zachránit život a pokud se zachránce aktivně zapojí do poskytnutí první pomoci, je to zase o krok blíže k záchraně života (DVTV, 2021). Proto je důležité dětem již od útlého věku vysvětlovat důležitost a postupy první pomoci.

4.1 Výuka první pomoci na základních školách

Od roku 2004, kdy ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy schválilo nové principy pro vzdělávání žáků (zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání), je systém kurikulárních dokumentů rozdělen do dvou úrovní – státní a školské úrovně. Státní úroveň zajišťuje **Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání** (RVP ZV) a školní úroveň stanovují **Školní vzdělávací plány** (ŠVP). ŠVP mají za povinnost vycházet z RVP ZV a podle nich je následovně uskutečňována výuka na základních školách (Šablaturová, 2012). Každá základní škola si většinou vytváří svůj vlastní ŠVP.

Rámcový vzdělávací program

Rámcový vzdělávací program (RVP) je nejvyšší úroveň vzdělávání ke kterému patří i projekt Národní program pro rozvoj vzdělávání – jinak známý jako Bílá kniha (Šablaturová, 2012).

Tento dokument stanovuje pravidla pro výuku na základních školách. Obsahuje popis vzdělávacích oblastí, jejich obsah a také popis předmětů, které se vyučují (nebo by měly) na ZŠ a jejich obsahové vymezení. Každý předmět má stanovený počet vyučujících hodin týdně.

RVP ZV je rozdělen do několika vzdělávacích oblastí. První pomoc se vyskytuje v oblasti *Člověk a jeho svět* (pouze první stupeň) v předmětech prvouka či přírodověda, dále *Člověk a jeho zdraví* v předmětech výchova ke zdraví, tělesná výchova nebo přírodopis. Obor *Člověk a jeho zdraví* musí být dle RVP zahrnut ve Školním vzdělávacím plánu, ale způsob a forma výuky závisí na dané škole (Šablaturová, 2012).

Dle Rámcového vzdělávacího programu je stanovena výuka pro 1. stupeň v oblasti první pomoci v níže zmíněném rozsahu.

„1. Stupeň základní školy – Člověk a jeho svět

Očekávané výstupy:

- *Žák v případě potřeby požádá o pomoc pro sebe i pro jiné; ovládá způsoby komunikace s operátory tísňových linek.*
- *Žák reaguje adekvátně na pokyny dospělých při mimořádných událostech.*
- *Žák uplatňuje účelné způsoby chování v situacích ohrožující zdraví a v modelových situacích simulujících mimořádné události.*
- *Žák rozpozná život ohrožující zranění, ošetří drobná poranění a zajistí lékařskou pomoc.*

Učivo – téma člověk a jeho zdraví (předměty např. prvouka, přírodověda aj.):

- *péče o zdraví – drobné úrazy a poranění;*
- *přivolání pomoci v případě ohrožení fyzického a duševního zdraví – služby odborné pomoci, čísla tísňového volání, správný způsob volání na tísňovou linku“ (Trčková, Franěk, Vlk, 2021).*

Pro 2. stupeň je výuka v oblasti první pomoci stanovena v níže zmíněném rozsahu.

„2. stupeň základní školy – Výchova ke zdraví, Člověk a svět práce

Očekávané výstupy:

- *Žák projevuje odpovědné chování v rizikových situacích silniční a železniční dopravy; aktivně předchází situacím ohrožení zdraví a osobního bezpečí, v případě potřeby poskytne adekvátní první pomoc.*
- *Žák uplatňuje adekvátní způsoby chování a ochrany v modelových situacích ohrožení, nebezpečí i při mimořádných událostech.*
- *Žák uplatňuje pravidla hygieny a bezpečného chování v běžném sportovním prostředí; adekvátně reaguje v situaci úrazu spolužáka.*
- *Žák poskytne první pomoc při úrazu v kuchyni, při práci s nástroji a nářadím, při úrazu během práce na pozemcích, včetně úrazu způsobeného zvířetem, při úrazu v domácnosti, laboratoři a při práci s digitální technikou včetně úrazu elektrickým proudem.*

Učivo (výchova ke zdraví, tělesná výchova)

- *Odpovědné chování v situacích úrazu a život ohrožujících stavů (úrazy v domácnosti, při sportu, na pracovišti, v dopravě), základy první pomoci.*
- *Ochrana zdraví při různých činnostech, bezpečnost v dopravě, rizika silniční a železniční dopravy, vztahy mezi účastníky silničního provozu vč. zvládnutí agresivity, postup v případě dopravní nehody (tísňové volání, zajištění bezpečnosti).*
- *První pomoc v podmínkách TV; improvizované ošetření poranění a odsun raněného v improvizovaných podmínkách.*
- *Dovednosti záchranného a branného plavání; bezpečnost pohybu v zimní horské krajině“ (Trčková, Franěk, Vlk, 2021).*

V roce 2021 bylo z RVP odstraněno například:

- *Výuka praktických zásad a postupů při léčení běžných nemocí, závažných poranění a život ohrožujících stavů.*
- *Očekávaný výstup – Žák bude umět aplikovat první pomoc při poranění a jiném poškození těla (Trčková, Franěk, Vlk, 2021).*

Rámcový vzdělávací program nestanovuje přesné podmínky pro výuku PP, pouze ukládá za povinnost znát „základy první pomoci“. Neposkytuje přesný návod, co by měli učitelé učit a jakým způsobem to učit.

4.1.1 Výuka a obsahové zaměření první pomoci na prvním stupni základních škol

V současné době se výuce první pomoci na prvním stupni věnují předměty: prvouka, přírodověda a okrajově i tělesná výchova.

Školní vzdělávací program

Předmět **prvouka** se vyučuje v 1. a 2. ročníku a patří do vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět. Má za cíl žákům vysvětlit zdravotní prevenci a poskytování první pomoci. Žáci zjistí zásady bezpečného chování a význam vzájemné pomoci v různých životních situacích, učí se dovednost přivolat si první pomoc v případě krizové situace. Dále má žák po absolvování tohoto předmětu ovládat způsoby komunikace s operátory tísňových linek. Předmět **přírodověda** je součástí vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět. Vyučuje se ve 4. a 5. ročníku. Zde se žáci vzdělávají v oblasti péče o zdraví, učí se základům první pomoci a odpovědnosti za zdraví, získávají poznatky o podstatě zdraví i příčin jeho ohrožení nebo také vzniků nemocí a úrazů a učí se jim předcházet. V neposlední řadě se zde žáci učí, jak se chovat při mimořádných událostech (ZŠ Mutěnická, 2021).

V rámci předmětu **tělesná výchova**, který mají žáci v každém ročníku prvního stupně, se žákům vysvětluje důležitost bezpečnosti při pohybových činnostech, učí se zde základy první pomoci i jak správně reagovat při úrazu spolužáka (ZŠ Mutěnická, 2021).

První pomoci se v rámci základní školy věnuje také **vzdělávací program školní družiny**. Přímo na ochraně života je věnována oblast Člověk a jeho svět, kde jeden z tematických okruhů (Člověk a jeho zdraví) je zaměřen na dovednost ošetřit drobná poranění a další péči o zdraví. Tematický okruh **Člověk a jeho zdraví** je rozdělen na 8 podtémat, kterými jsou: Čistota – půl zdraví, Péče o zdraví, Naše tělo, Když nejsme fit, Úraz není náhoda, Co nás může ohrozit, Každý den jsme venku a Hýbáme se za každého počasí. Právě podtéma **Úraz není náhoda** se věnuje činnostem jako ohlášení úrazu, přivolání pomoci, modelové situace (např. volání na linku důvěry), znalost důležitých telefonních čísel. Děti se ve školní družině dále učí ošetřit drobná poranění, co by měla obsahovat lékárnička a proč, besedují s lékaři nebo zdravotními sestřičkami o jejich práci. Dále si vypráví o úrazech, které se stali přímo dětem nebo lidem v jejich okolí a jak tuto situaci vyřešili. Podtéma s názvem **Co nás může ohrozit** má žáky připravit na správné zvládnutí situace, kdy se pomocí modelových situací učí žáci přivolat pomoc dospělého nebo policie v situaci, kdy se s nimi neznámý člověk snaží navázat kontakt (ZŠ Mutěnická, 2021).

Historie první pomoci na prvním stupni základních škol

Na prvním stupni měla branná výchova za cíl rozvíjet přízeň k socialistické vlasti, pozitivní přístup k její obraně a snažit se o dovednost žáků chránit se před ZHN (Fencl, 1988).

4.1.2 Výuka a obsahové zaměření první pomoci na druhém stupni základních škol

Žáci druhého stupně jsou již starší, dospívají, a tak by jim měla důležitost znalosti zásad první pomoci a poskytování první pomoci být smysluplná. Níže je přiblížena výuka PP na druhém stupni v historii a dále nynější výuka PP.

Historie první pomoci na druhém stupni základních škol

Žáci druhého stupně byli připravováni k obraně státu, učili se dovednosti rozšiřovat si znalosti a dovednosti potřebné k obraně sebe i k poskytnutí pomoci ostatním. Měli být v každé situaci připraveni bránit svoji vlast a bojovat za svobodu a nezávislost svého státu, a především za vítězství komunismu (Fencl, 1988).

Školní vzdělávací program

Předmět **občanská výchova**, který je zařazen do vzdělávací oblasti Člověk a společnost, se vyučuje v 8. a 9. ročníku. Zde se žáci učí vzájemné solidarity mezi lidmi, znají možnosti, jak pomáhat při mimořádné události a jak pomáhat v situaci ohrožení a obrany státu. Žáci se učí odpovědnosti za život jiné osoby a také jak účinně poskytnout pomoc (ZŠ Mutěnická, 2021).

Předmět **přírodopis** patří do základních předmětů celého druhého stupně, navazuje na předmět přírodověda z prvního stupně. Předmět je vyučován v každém ročníku druhého stupně. V 6. až 8. ročníku je vyučován 2 hodiny týdně, zatímco v 9. ročníku pouze 1 hodinu týdně. Žáci se zde učí poskytovat účinnou pomoc dle svých možností a také je jim přiblíženo správné chování při krizových situacích. Žák by měl znát poskytování první pomoci při poranění a jiném poškození těla při běžných situacích a také by měl znát možnosti transportu poraněné osoby (ZŠ Mutěnická, 2021).

Předmět **rodinná výchova** patří do dvou vzdělávacích oblastí – Člověk a zdraví a Člověk a společnost. Vyučován je v 6. ročníku 2 hodiny týdně a v 7. ročníku 1 hodinu týdně. I zde jsou žáci učeni účelnému poskytnutí potřebné pomoci sobě nebo jiné osobě, která je zraněna nebo jiným způsobem ohrožena na životě. Žákům je dále vysvětlena důležitost odpovědného chování v situacích úrazu a stavech ohrožujících život – například úrazy v domácím prostředí, při sportu nebo v dopravě. Další částí předmětu je naučit žáky správně

komunikovat se službami odborné pomoci. Poslední část, zabývající se ochranou života v tomto předmětu, je sebeochrana a vzájemná pomoc v rizikových situacích a v situacích ohrožení (ZŠ Mutěnická, 2021). Po konzultaci s nejmenovanou učitelkou bylo zjištěno, že v praxi se první pomoc nevyučuje v takovém měřítku, jako by měla dle školního vzdělávacího programu. Žáci se reálně setkají s první pomocí okrajově v 8. ročníku v předmětu přírodopis.

Tabulka 1 ŠVP ZŠ Mutěnická – oblast první pomoci (zsmutenicka.cz)

ŠVP ZŠ MUTĚNICKÁ - PRVNÍ POMOC			
Ročník	Předmět	Co se učí	Co má žák umět
1. a 2.	prvouka	dokáže v případě potřeby požádat o pomoc pro sebe a pro jiné dítě	dokáže přivolat pomoc v případě krizové situace
		ovládá způsoby komunikace s operátory tísňových linek	dokáže přivolat pomoc v krizových situacích
		dokáže poskytnout první pomoc	prevence, úrazová zábrana
4. a 5.	přírodověda	rozpozná život ohrožující zranění, ošetří drobná poranění a zajistí lékařskou pomoc	poskytne první pomoc u lehkých poranění
			zná kontaktní místo a telefonní čísla, ovládá základní obvazovou techniku
4. a 5.	tělesná výchova	adekvátně reaguje v situaci úrazu spolužáka	zná zásady poskytování první pomoci
8.	občanská výchova	jak pomoci v situacích ohrožení a obrany státu	být zodpovědný za život druhých lidí
			v případě potřeby účinně poskytnout pomoc
8.	přírodopis	aplikace první pomoci při poranění a jiném poškození těla	poskytnout první pomoc v běžných situacích, transport postiženého
6.	rodinná výchova	v případě potřeby poskytne adekvátní první pomoc sobě nebo druhým	základy první pomoci
			komunikace se službami odborné pomoci
			odpovědné chování v situacích úrazu a život ohrožujících stavů
			sebeochrana a vzájemná pomoc v rizikových situacích a situacích ohrožení

Výše je uvedena Tabulka č. 1 – ŠVP ZŠ Mutěnická. V přílohách jako příloha II je uveden Školní vzdělávací program ZŠ Čejkovická.

Pořádané akce obsahující problematiku první pomoci

ZŠ Mutěnická pořádá každoročně akci a názvem Branný den. V tento den se většinou třídy odeberou z prostorů školy a vydají se na procházku po okolí. Občas se tato akce zaměří na problematiku první pomoci a tím se žákům více přiblíží základy poskytování první pomoci a čísla tísňového volání. Žáci se také účastní akcí pořádaných Policií ČR (Empík cyklista apod.). Zde jsou připravováni především na správné a bezpečné chování v dopravě, kde nedílnou (ale menší) část získaných znalostí tvoří první pomoc. Akce *Empík cyklista* je zaměřena nejvíce na znalost dopravních značek. Pokud se v předmětu informatika najde volná chvíle, učitelé použijí didaktickou internetovou pomůcku – *Záchranný kruh*, který se interaktivní metodou snaží uživatelům přiblížit správné chování v život ohrožujících situacích.

ZŠ Čejkovická své žáky učí správnému chování při rizikových situacích v rámci dopravy přes Empíka cyklistu. Méně často se některé ročníky z druhého stupně účastní akce, kdy se děti vydají na procházku k Brněnské přehradě a zde si prochází základní zásady poskytování první pomoci. Učitelé této školy jsou seznámeni s webovou stránkou *Záchranný kruh*, kterou při výuce PP využívají.

4.2 Úroveň připravenosti žáků základních škol na poskytnutí první pomoci

Mimořádné události a krizové situace jsou v dnešní době čím dál časté. Je potřebné, aby i mládež byla připravena poskytnout potřebnou pomoc.

4.2.1 Metodika výzkumu a její příprava

Tento výzkum byl zaměřen na městskou část Brno – Vinohrady. Jedná se o východní část Brna s více než 13 tisíci obyvateli. V městské části Brno – Vinohrady se nachází dvě státní základní školy, které jsou součástí tohoto výzkumného šetření. Jedná se o základní školy Mutěnická a Čejkovická. Obě školy jsou devítileté. Dále se zde nachází jedna soukromá základní škola Didaktis.

Výzkum byl rozdělen do dvou částí, kdy první část obsahovala **dotazníkové šetření** pro zjištění teoretických dovedností a část druhá byla věnována **praktické připravenosti** žáků na poskytnutí PP. Na obou školách byl dotazníkovému šetření podroben vždy pouze druhý stupeň základní školy z důvodu důkladnějšího vyučování PP až na druhém stupni.

Příprava výzkumu

Uskutečnění praktického i teoretického výzkumu u žáků ZŠ k připravenosti na poskytnutí první pomoci přecházela důkladná příprava. Důležitá byla celková připravenost, a proto si autorka zařídila proškolení v oblasti první pomoci a také v oblasti neodkladné resuscitace. Dále bylo zapotřebí shromáždit důležité pojmy a zásady pro poskytování PP a s těmito informacemi následně seznámit a proškolit další dvě přednášející. Poté se shromáždila data pro sestavení dotazníku, která byla konzultována s pracovníkem záchranné služby Jihomoravského kraje. Jako první část výzkumu proběhla akce **Branný den** (viz níže), kde proběhlo praktické ověření znalostí PP u žáků ZŠ. V návaznosti na to, o necelé dva měsíce později, byli žáci podrobeni dobrovolnému a anonymnímu dotazníku (viz níže).

Omezující podmínky výzkumu

Výuka první pomoci se ve větší míře vyučuje až na stupni druhém, proto i výzkum byl zacílen pouze na druhý stupeň.

Jako dodatek k tomuto výzkumu měla být uskutečněna **přednáška** první pomoci organizována záchranářem ze zdravotnické záchranné služby Jihomoravského kraje. Přednášející by vysvětlil dětem důležitost první pomoci, zásady jejího poskytování a další informace z této problematiky. Bohužel, špatná situace spojená se šířením viru Covid-19 neumožnila uskutečnění přednášky. Z tohoto důvodu nemohl být uskutečněno ani praktické ověření znalostí na základní škole Čejkovická. Tudíž se zde uskutečnilo pouze dotazníkové šetření, ke kterému nebyla potřeba osobní přítomnost autorky práce.

Dotazník

Cílem dotazníku bylo ověřit teoretické znalosti první pomoci u žáků základní školy a také zkušenosti s poskytováním první pomoci.

Dotazník obsahoval 25 otázek. Otázky 1. – 24. byly uzavřené, dvě z nich byly s možností popsání situace nebo názoru, poslední otázka (pro žáky, kteří se zúčastnili akce Branný den) byla otevřená. Zde byla možnost vyjádřit názor na provedenou akci Branný den. Otázky č. 1. a 2. byly pro zjištění pohlaví a třídy žáka, otázky č. 3. – 19. byly zaměřeny na problematiku první pomoci. Otázky 20. – 23. zjišťovaly informace o zkušenostech s PP z vlastního života.

Dotazník byl žákům rozdán v papírové formě (příloha I.).

Vyhodnocení probíhalo po sesbírání všech vyplněných dotazníků, kdy byly všechny odpovědi zaznačeny do excelové tabulky. Byly vyhodnoceny správné odpovědi a následně vytvořena tabulka i graf ke každé otázce. Vyhodnocení výsledků bylo zaměřeno také na porovnání 6. a 9. třídy, i na porovnání výsledků co se týče pohlaví žáků.

Celkem bylo rozdáno 150 dotazníků, kdy se správně vyplněných vrátilo 128.

Charakteristika respondentů a participantů výzkumu

Participantí praktického výzkumu byli ve věkovém rozmezí 12-15 let. Jednalo se o žáky 6., 7., 8. a 9. třídy základní školy Mutěnická.

Respondenti dotazníkového šetření byli žáci základních škol Mutěnická a Čejkovická ze tříd šesté až deváté.

Výběr žáků z daných tříd byl čistě náhodný, respektive dotazník byl rozdán žákům na základě přítomnosti v daný den rozdání dotazníku ve škole.

Celkem se průzkumu zúčastnilo 50 participantů a 128 respondentů.

Místo a čas realizace výzkumu

Výzkum se uskutečnil na základní škole Mutěnická a Čejkovická, obě ležící v městské části Brno-Vinohrady.

Praktická část byla uskutečněna dne 27. 9. 2021 na ZŠ Mutěnická, kdy se jednalo o akci s názvem Branný den. Tato akce spočívala ve vyhlášení cvičného poplachu a spuštění sirén. Žáci měli co nejdříve a bezpečně opustit školu po únikovém schodišti a následně se sejít na sportovním hřišti nacházejícím se vedle školy. Poté se přítomní žáci 6. – 9. třídy sešli ve školní tělocvičně. Zde následovala akce připravená autorkou práce, věnující se praktickým základům první pomoci. Program probíhal od 8:30 hodin do 11:30 hodin.

Teoretická část výzkumu byla uskutečněna v měsíci listopadu na obou školách. Jednalo se o dotazníkové šetření, které bylo založeno na zjištění teoretických znalostí žáků. Žáci se seznámili s dotazníkem, který následně vyplnili. Rozdáno bylo přes 150 dotazníků, správně vyplněných se vrátilo 128.

Realizace praktické části výzkumu

Akce Branný den byla uskutečněna v rámci praktické části práce. Byla připravena pro žáky z druhého stupně základní školy Mutěnická. Zúčastnilo se 50 žáků, a proto byli rozděleni do 3 skupin. V těchto skupinách se poté střídali na stanovištích. Připravena byla 3 stanoviště, na kterých si žáci vyzkoušeli některé z hlavních částí první pomoci. Na této akci přednášely přednášející Nikola, Romana a Radka a jako pomocník Kristína.

Na prvním stanovišti si žáci trénovali resuscitaci a věci s ní související. Jako první měl každý z žáků ukázat, jak by provedl sám, dle svého uvážení, resuscitaci na resuscitační figuríně – pro žáky pojmenované Hubert. Resuscitační figurína měla na spodní části břicha červený proužek, který se po správné hloubce stlačení hrudníku přetočil a byl zelený (obr. č. 8). Figurína na sobě měla nasazenou bundu – pro větší reálnost situace.

Po vystřídání všech žáků ze skupiny se žáci seznámili se základy poskytování resuscitace (natažené a propnuté ruce, správné položení rukou, přesné místo pro stlačení hrudníku), přístupu ke zraněnému, jenž jeví známky bezvědomí a také položení do zotavovací (dříve známo „stabilizované“) polohy.

Následně bylo žákům puštěno vzorové zábavné, ale poučné video ohledně resuscitace. Nejdůležitější z videa byla píseň *Staying alive* (Vinnie Jones), a to z důvodu udání rytmu pro zevní srdeční masáž.

Po videu se žáci opět střídali, teď už s celkovou „scénkou“ – nález poraněné osoby jevící známky bezvědomí, oslovení, bolestivý podnět, správná kontrola dechu (ucho nad ústa, a přitom sledování hrudníku po dobu cca 10 s), zahájení resuscitace – samozřejmě i s rozepnutím bundy.

Obrázek 8 Resuscitační figurína
(vlastní fotodokumentace)

Na druhém stanovišti měli žáci za úkol ukázat, jak by správně obvázáli určité poraněné místo na svém kamarádovi. Každá z dvojíček dostala jiné poraněné místo na těle, které musela obvázat. Všichni se prostrídali s ukázáním dané obvazové techniky. Přednášející jim následně ukázala správný postup, který si každý žák postupně vyzkoušel. To proto, aby danou techniku ovládal opravdu každý z žáků. Připraveny byly jak obvazové techniky pomocí obvazů (obr. č. 9), tak šátky na vyzkoušení techniky s použitím trojcípého šátku.

Obrázek 9 Trénování obvazové techniky
(vlastní fotodokumentace)

Na třetím stanovišti si žáci vyzkoušeli transport poraněné osoby. Jako první se žáci rozdělili do dvojic a trojic. Každé z těchto skupinek rozdala přednášející rozdílné zadání transportu. Žáci měli chvíli na přípravu, po které si postupně všechny jejich příklady transportu ukázali. Následně si s přednášející vyzkoušeli různé typy transportu, pokud se jedná o samotného zachránce, ale také si ukázali, jak transportovat poraněnou osobu, když jsou zachránci dva. Každý žák si všechny typy transportu vyzkoušel jak v roli zraněného, tak v roli zachránce. Transport trénovali žáci buď bez pomůcek (např. transport batůžek, židlička apod. – obr. č. 10), anebo i s pomůckami (deka, prostěradlo).

Obrázek 10 Příprava na transport "židlička"
(vlastní fotodokumentace)

Metody použité v rámci výzkumu

Kvantitativní šetření je jedna z metod, díky které se sbírají potřebná data pro výzkum. Tato data mají popsat zkoumanou problematiku. Pro toto šetření je zapotřebí sestavit dotazník, který nám co nejpřesněji získá potřebné informace. Před sestavením takového dotazníku je nutné vytyčit si okruhy informací, které chceme získat. Po sběru vyplněných dotazníků se informace zpracují a následně vyhodnotí. V této práci byl dotazník vyhodnocen pro obě základní školy dohromady, dále byly výsledky rozděleny dle tříd.

Kvalitativní šetření (praktické ověření) bylo využito pro zjištění praktických dovedností. Žáci plnili předem připravené úkoly a v rámci toho se dozvěděli nové informace týkající se řešené problematiky a autorka práce mohla zjistit jejich praktickou připravenost.

Pro zjištění praktických znalostí bylo využito **pozorování**, kdy autorka sledovala žáky plnící různé úkoly na akci Branný den (kap. 4.2.2)

Sběr dat byl využit u dotazníkového šetření. Autorka po sesbírání vyplněných dotazníků z obou základních škol vytvořila excelovou tabulku, kam vypsala odpovědi z každého

dotazníku. Následovalo vyhodnocení správných i špatných odpovědí, vytvoření grafů ke každé otázce, vytvoření tabulek pro celkové vyhodnocení.

Řízený rozhovor se záchranářem ze ZZS JMK

V rámci práce byl uskutečněn řízený rozhovor se zdravotnickým záchranářem pracujícím u Zdravotnické záchranné služby Jihomoravského kraje. Mimo zaměstnání zdravotnického záchranáře dále školí zaměstnance různých firem a výjimečně také veřejnost a studenty. Níže je pár vybraných otázek z rozhovoru.

Do vašeho výkonu práce patří i vzdělávání obyvatelstva. Jak to probíhá? Vyučujete pouze oblast první pomoci?

„Záleží, kdo si školení objedná. Jedná se většinou o základy první pomoci. Někdy si přeji i praktický nácvik, popř. ukázání i našeho zásahu, anebo se seznámit se sanitním vozem a jeho vybavením.“

Jak byste ohodnotil připravenost dětí základní školy. Rozdělte je do skupin 1. a 2. stupeň.

„První stupeň většinou ví čísla na tísňové linky, druhý stupeň, pokud se bavíme o vědomostech, tak by na tom mohl být lépe. Ti už by měli znát základy první pomoci, mezi které patří především vlastní bezpečnost nebo například zástava krvácení.“

Myslíte si, že nynější vzdělávací systém na základních školách předává dětem dostatečné adekvátní znalosti laické první pomoci?

„Dle mého osobního názoru a zkušeností ne.“

Je možné zajistit každoroční přednášku věnovanou první pomoci na základní škole?

„Ano, i tuhle možnost ZZS JMK nabízí, vše je to především na domluvě.“

Jaká je finanční náročnost, pokud by měla škola o každoroční přednášky první pomoci zájem?

„Budu upřímný, po změně ve vedení si záchranka nechá vše zaplatit, dle platného sazebníku. Samozřejmě netvrdím, že není možnost vymyslet nějaký druh spolupráce mezi ZZS JMK a základní školou.“ (Záchranář ZZS JMK, 2021)

V rámci řízeného rozhovoru se záchranářem JMK bylo zjištěno, že lze zajistit školení žáků základních škol přímo ZZS ať už formou spolupráce, nebo placeného školení žáků. Dále bylo zjištěno, že úroveň znalostí žáků z oblasti PP není na dobré úrovni. Toto tvrzení bude potvrzeno či vyvráceno provedeným dotazníkovým šetřením (kap. 4. 2. 3).

4.2.2 Výsledky praktického výzkumu

Praktický výzkum byl proveden v rámci akce Branný den. Jednalo se o ověření praktických znalostí v oblasti první pomoci.

Výsledky pozorování u praktických dovedností jsou vypsány níže.

Pozorování při úkolu resuscitace

První skupinka se skládala z dívek z 6. třídy. Tato skupinka byla nejvíce reagující a zapojující se. Při začátku dívky nevěděly, o co se v resuscitaci jedná, co resuscitace jako taková vůbec je. Jedna z dívek dokonce začala srdce na figuríně ručně hledat – promáčkávala žebra. S následnou ukázkou od přednášející a ukázkou správného rytmu už dívky znaly správnou techniku a vše prováděly naprosto skvěle – dokonce měly velkou sílu na správné stlačení hrudníku.

V druhé skupince byli chlapci z 6. třídy. Chlapci byli velmi rozverní a figurínu začali ihned prohlížet a prohmatávat. Při otázce, zda ví, co znamená resuscitace a jak se provádí, reagovali pouze dva z žáků. Tito dva žáci věděli, že se resuscitace provádí pro záchranu života a je velmi důležitá. Při následné ukázce ze strany těchto dvou žáků bylo vidět, že ponětí o resuscitaci mají. Přednášející u nich opravila pouze sílu tlaku, neboť žáci prováděli stlačení hrudníku příliš slabě. Po této drobné opravě byla již jejich resuscitace ukázková. Zbylí žáci ze skupiny neměli o resuscitaci bližší znalosti. Po důkladném přednesu a ukázce ze strany přednášející bylo vidět, že si informace zapamatovali. Při ukázce ze strany žáků prováděli skoro všechny postupy správně. Jediná výtku byl fakt, že než přejdeme k zahájení resuscitace, měli bychom dotyčného oslovit a zjistit, zda vůbec resuscitaci potřebuje. Žáci přišli k figuríně, a ihned prováděli resuscitaci – sice správně, ale je možné, že by ji dotyčný vůbec nepotřeboval, a akorát bychom mu ublížili.

V poslední skupince se jednalo o skupinku dívek i chlapců z 8. a 9. třídy. Jelikož se jednalo o starší žáky, ponětí o resuscitaci měli, ale sami od sebe nebyli schopní popsat slovy, o co se při resuscitaci usiluje. Po bližším popisu významu resuscitace bylo vidět, že si žáci hledají spojitosti a chápou význam a důležitost resuscitace. Při prvotním vyzkoušení resuscitace všichni žáci z této skupiny věděli, na kterém místě se resuscitace provádí. Problém byl s držetím rukou a správným tlakem na hrudník. Proto bylo důležité žákům resuscitaci ukázat, vysvětlit proč a jak se postupuje při nálezů osoby jevící známky bezvědomí. Poté žáci resuscitaci prováděli správně.

Pozorování při úkolu transportu

První skupinu tvořili pouze chlapci z 6. třídy. Většina z nich měla znalosti pouze teoretické, ale při praktické ukázce nevěděli, jak postupovat či jak poraněného přepravit na jiné místo. Chlapci neměli chuť spolupracovat, byli tu pouze výjimky – chlapci ze sboru dobrovolných hasičů, kteří se praktické ukázky nebáli a vyzkoušeli si ji s velkou odhodlaností.

Druhá skupinka byla chlapci i dívky z 8. a 9. třídy. Někteří ze skupinky spolupracovali sami od sebe, jiní měli teoretické znalosti, ale neměli chuť je předvést prakticky. Bohužel však většina neměla zájem věnovat velkou pozornost, až když je přednášející vyzvala a zaujala úkolem vymyslet si zranění a znázornit způsob transportu. To skupinku probralo a vše každý rád vyzkoušel.

Ve **třetí skupince** byly pouze dívky z 6. třídy. Dívky výborně spolupracovaly, dávaly pozor a zajímaly se. Měly velké odhodlání si vše vyzkoušet, a i když něco nevěděly, po natrénování různých typů transportu si dané informace a znalosti doplnily.

Pozorování při úkolu obvazů a zástavy krvácení

První skupina se skládala z chlapců a dívek 8. a 9. třídy. Ohledně krvácení neměli žáci velké znalosti. Věděli, co krvácení znamená, nevěděli však podrobnější informace – např. jak krvácení zastavit. Ošetření odřeniny by zvládli, žilní krvácení by obvazem zavázali, ale ne správně – obvaz pouze lehce kolem ruky obmotali. Žáci věnující se nějakému druhu sportu se v této oblasti zvládali orientovat lépe, uměli zavázat šátek na zlomenou horní končetinu.

Druhou skupinu na tomto stanovišti tvořily dívky z 6. třídy. Znalosti z oblasti krvácení měly – věděly, že krvácení by se mělo zastavit tlakovým obvazem, znaly typy krvácení. V oblasti obvazů a typů obvázání zranění již velké znalosti neměly.

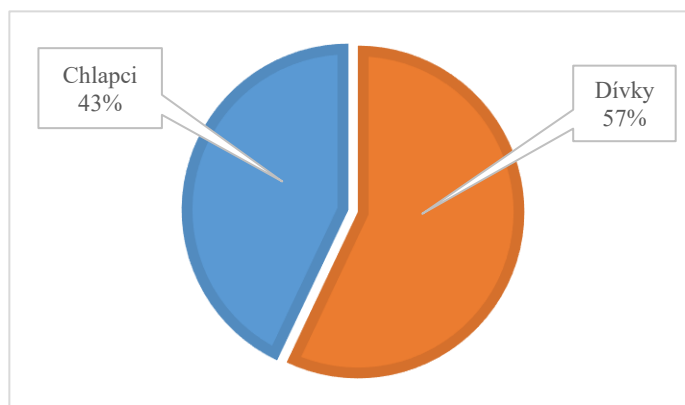
Poslední skupinu tvořili chlapci z 6. třídy. První pomoc by chlapci poskytnout dokázali pouze u drobných poranění (drobné říznutí, odřenina). U vážnějších poranění správný postup neznali.

4.2.3 Výsledky dotazníkového šetření

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 128 respondentů.

Otázka č. 1

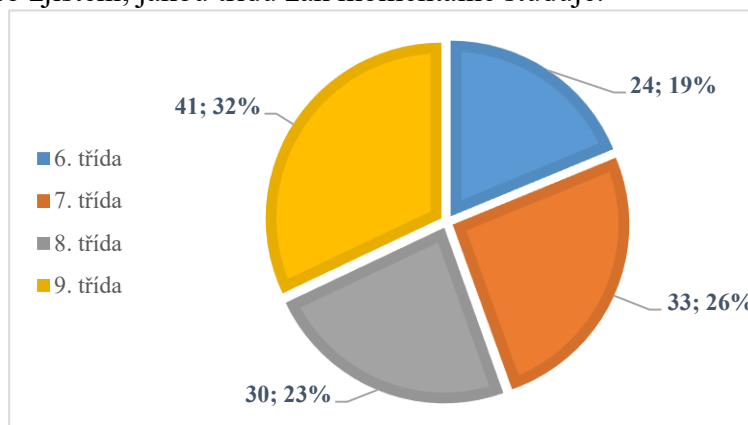
Byla položena pro zjištění pohlaví. Respondentek bylo celkem 73, zatímco respondentů 55. Z níže uvedeného grafu č. 1 proto vyplývá, že dívek se zúčastnilo 57 % a chlapců 43 %.

Graf 1 - Počet respondentů vzhledem k pohlaví

Otázka č. 2

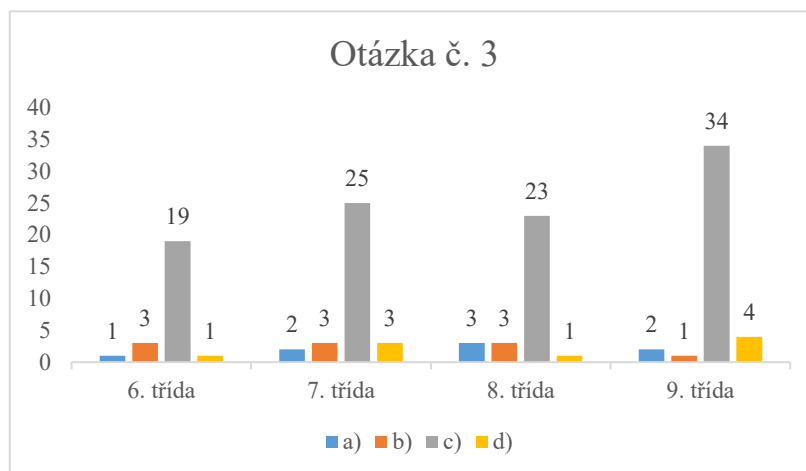
Byla položena pro zjištění, jakou třídu žák momentálně studuje.

Graf 2 - Počet respondentů s ohledem na třídu

Z výše uvedeného grafu č. 2 vyplývá, že se zúčastnilo 19 % žáků 6. třídy, 26 % žáků 7. třídy, 23 % žáků 8. třídy a 32 % žáků navštěvujících 9. třídu.

Otázka č. 3 – „Podle čeho poznáme, že je zraněný v bezvědomí?“

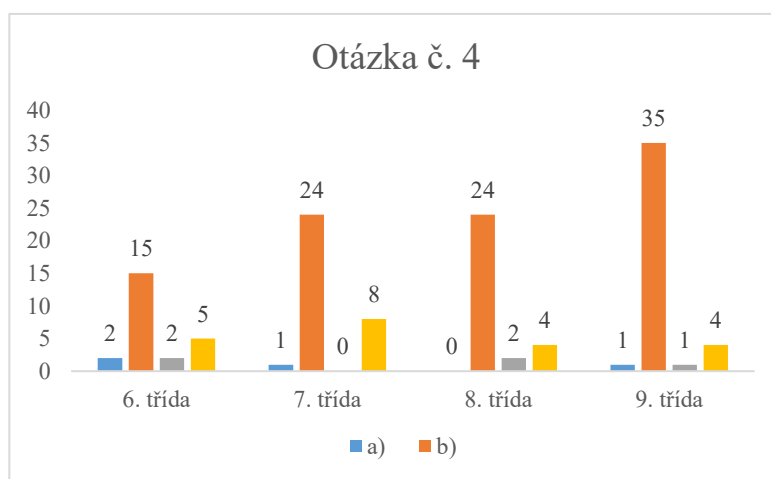
Graf 3 - Odpovědi k otázce č. 3

Správná odpověď byla c). Z výše uvedeného grafu č. 3 vyplývá, že většina žáků (101 odpovědí; 78,91 %) odpověděla správně.

Vysvětlení správné odpovědi:

Pro zjištění, zda je dotčený v bezvědomí, je zapotřebí zjistit, zda reaguje (na oslovení, zatřesení, bolestivý podnět). Pokud nereaguje na žádný z podnětů, je zapotřebí zkontrolovat jeho životní funkce. Pokud dýchá pravidelně, je možné jej uložit do zotavovací polohy. Je ale nutné stále kontrolovat jeho stav.

Otázka č. 4 – „Do jaké polohy uložíte člověka v bezvědomí, který má zachovalé základní životní funkce?“

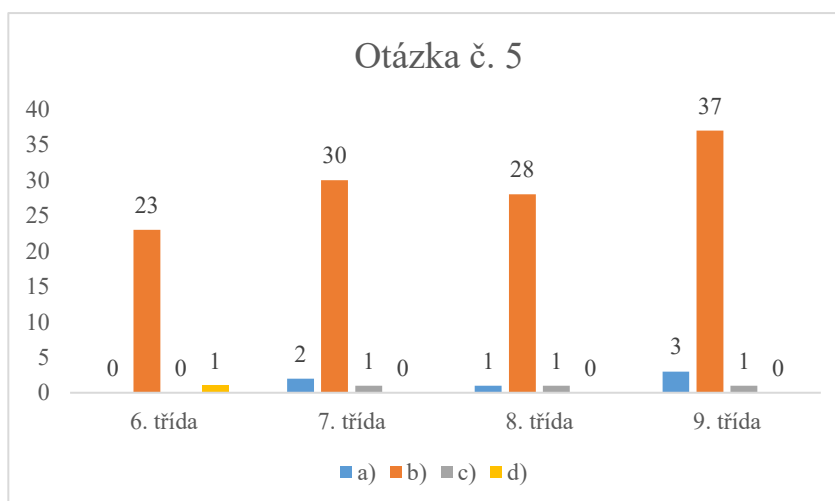
Graf 4 - Odpovědi k otázce č. 4

Zde byla správná odpověď b). Z grafu č. 4 tedy vyplývá, že celkem odpovědělo správně 98 žáků (76,56 %). Zbylí žáci většinou zvolili odpověď d) (21 žáků), někteří c) (5 žáků) a někteří a) (4 žáci).

Vysvětlení správné odpovědi:

Člověk, nacházející se v bezvědomí se zachovalými životními funkcemi (zejména pravidelné dýchání), může být uložen do zotavovací polohy. Tato poloha nám zajistí, že se dotyčný nezadusí žádnou tělní tekutinou. I nadále však kontrolujeme jeho stav.

Otázka č. 5 – „Právě máte ve škole přednášku o první pomoci a řešíte krvácení. Kamarádce vedle Vás se udělá zle a je celá bílá. Co uděláte?“

Graf 5 - Odpovědi k otázce č. 5

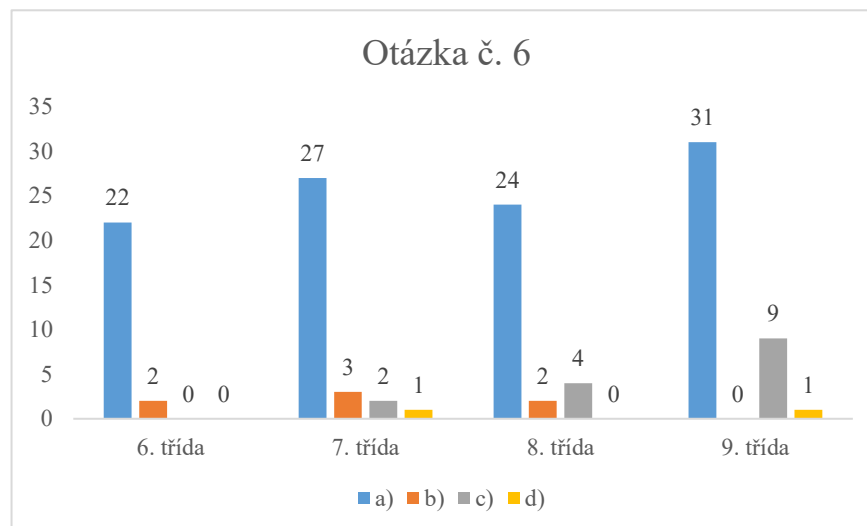
Zde byla správná odpověď b). Z grafu č. 5 vyplývá, že téměř všichni žáci odpověděli správně (118 žáků, 92,19 %). Někteří zvolili odpověď a) (6 žáků), jiný vybrali odpověď c) (3 žáci) a jeden žák zvolil odpověď d).

Vysvětlení správné odpovědi:

Pokud víme, že spolužačka nemá ráda krev, je jasné, že nastal kolapsový stav. Postačí, když spolužačku položíme na záda a její nohy zvedneme nad úroveň její hlavy. Můžeme její nohy opřít o židli tak, že je v kolenu ohneme do pravého úhlu. Díky zvednutí nohou totiž zajistíme přesun krve z nohou do mozku, který má momentálně malé krevní zásobení.

Otázka č. 6 – „Podle čeho nejlépe zjistíte, zda zraněný dýchá?“

Správná odpověď byla u této otázky a). Z grafu č. 6 tudíž vyplývá, že 104 žáků (81,25 %) odpovědělo správně.

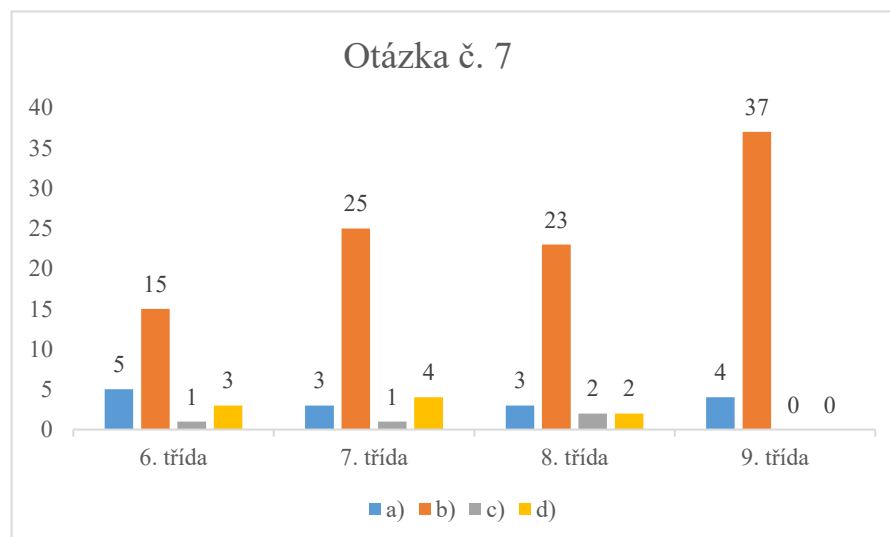

Graf 6 - Odpovědi k otázce č. 6

Vysvětlení správné odpovědi:

Postiženého zakloníme hlavu a zvedneme bradu, tím docílíme otevření dýchacích cest (kořen jazyka neuzavírá dýchací cesty). Dále nastavíme naše ucho nad ústa postiženého a sledujeme jeho hrudník. Pokud má tělo postiženého snahu dýchat, zprůchodnili jsme dýchací cesty, vzduch je vdechován do plic a dochází k plnohodnotné ventilaci a výměny plynů. Vydechovaný vzduch cítíme, slyšíme, vidíme i plynulé pohyby hrudníku.

Otázka č. 7 – „*Jak zajistíte zraněnému, který leží na zádech, průchodné dýchací cesty?*“

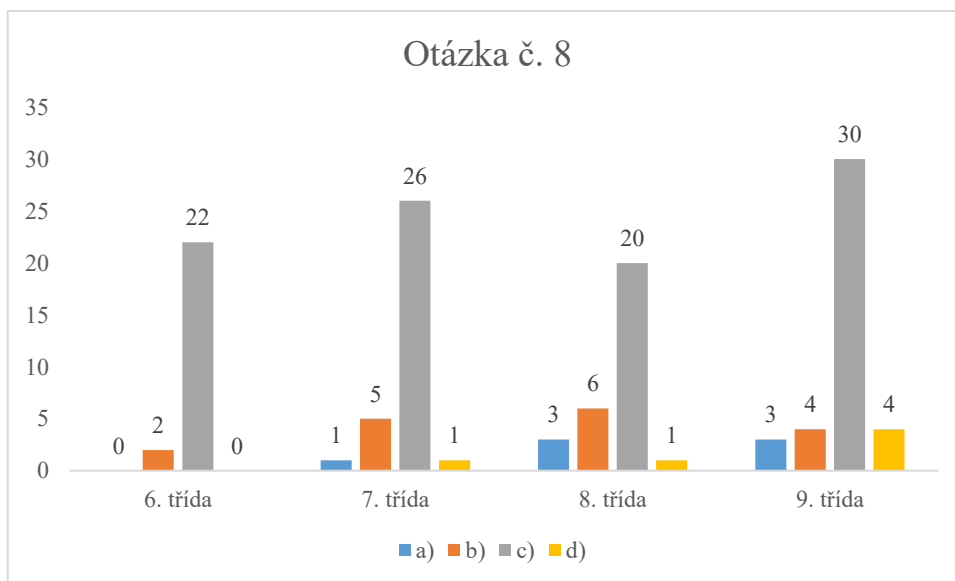
Graf 7 - Odpovědi k otázce č. 7

Správná odpověď byla b). Z grafu č. 7 vyplývá, že 100 žáků (78,13 %) odpovědělo správně.

Vysvětlení správné odpovědi:

Průchodnost dýchacích cest zajistíme záklonem hlavy zraněného. Hlavu chytíme jednou rukou na čele, druhou rukou pod bradou a táhnutím brady hlavu zakloníme. Díky tomuto pohybu jsme zraněnému uvolnili dutinu ústní, a tak zajistili průchodnost dýchacích cest.

Otázka č. 8 – „Uvidíte nehybně ležícího kamaráda, který má viditelně poraněnou dolní končetinu. Zjistíte, že nereaguje na žádný podnět, co uděláte jako první?“

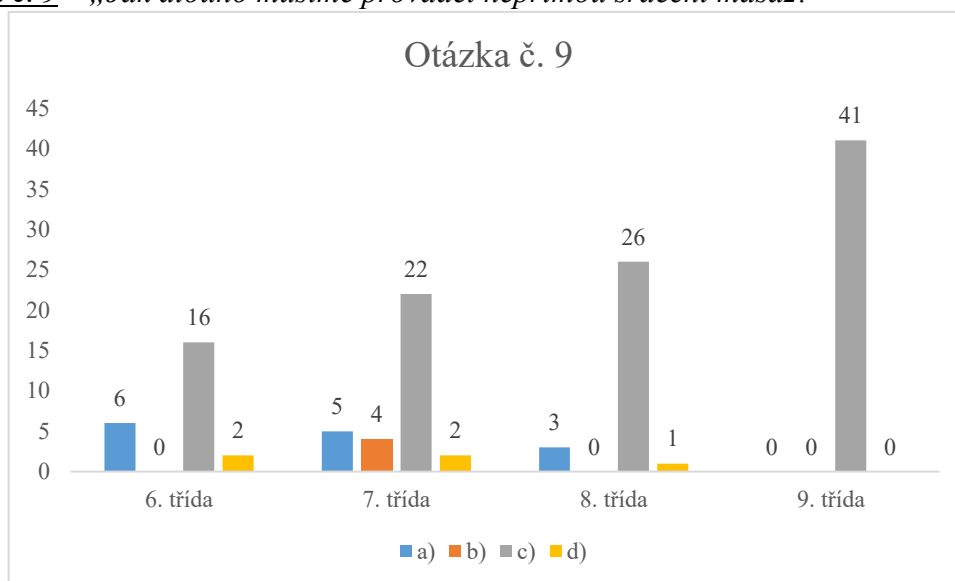
Graf 8 - Odpovědi k otázce č. 8

Správná odpověď byla c). Z grafu č. 8 vyplývá, že 98 žáků (76,56 %) odpovědělo správně.

Vysvětlení správné odpovědi:

Zde je na prvním místě zajištění základních životních funkcí. Jelikož jsme u žáků základní školy, než zahájíme jakoukoliv první pomoc, musíme vytočit 155. Žáci většinou neovládají laickou první pomoc, proto je jim doporučováno, při zjištění nějakého zranění, ihned volat linku 155 a nebát se říct, že neví, co mají dělat. Při volání dáme telefon na hlasitý odposlech a při oznamování situace operátorovi již zahajujeme úkony první pomoci. V první řadě zjišťujeme masivní krvácení, které má vždy přednost před bezvědomím. Následně zjistíme, zda kamarád dýchá pravidelně. Pokud ano, necháme jej ležet (skrz poraněnou nohu s ním nebudeme hýbat, budeme jen sledovat pravidelné dýchání a jeho celkový stav) a zajistíme mu tepelný komfort – alespoň přikryjeme dekou/mikinou. Pokud ale nedýchá, musíme zahájit nepřímou srdeční masáž (resuscitaci).

Otázka č. 9 – „Jak dlouho musíme provádět nepřímou srdeční masáž?“

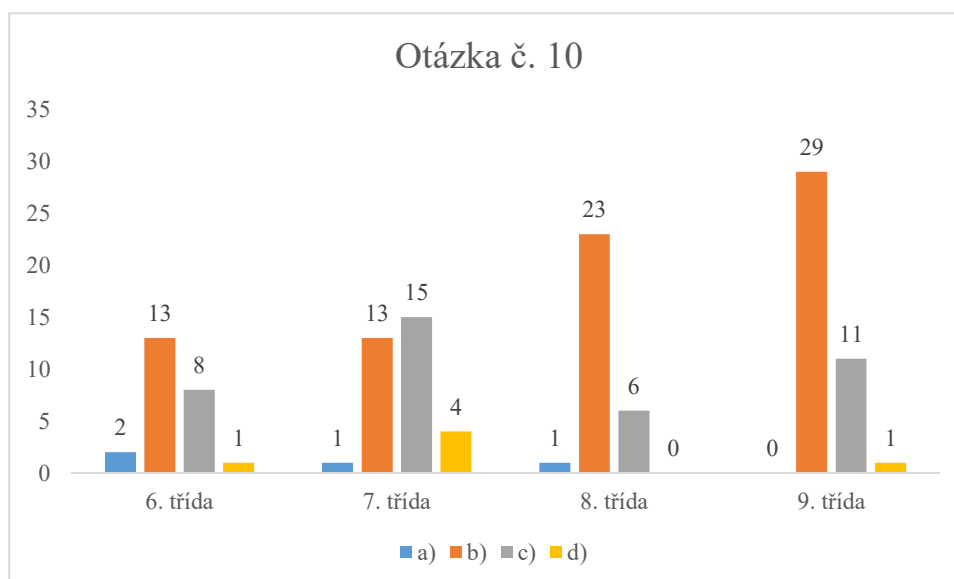
Graf 9 - Odpovědi k otázce č. 9

Správná odpověď byla c). Z grafu č. 9 vyplývá, že 105 žáků (82,03 %) odpovědělo správně.

Vysvětlení správné odpovědi:

Nepřímou srdeční masáž provádíme do zlepšení stavu zraněného (začne dýchat, kašlat, jakkoliv reagovat), pokud nás někdo nevystřídá (nesmí zde být ale dlouhá pauza, musí se začít okamžitě, ve stejném tempu) nebo do příjezdu ZZS, kdy nás záchranáři vyzvou k přerušování resuscitace a přeberou si její do své péče.

Otázka č. 10 – „Na kterém místě stlačujeme při nepřímé srdeční masáži hrudník?“

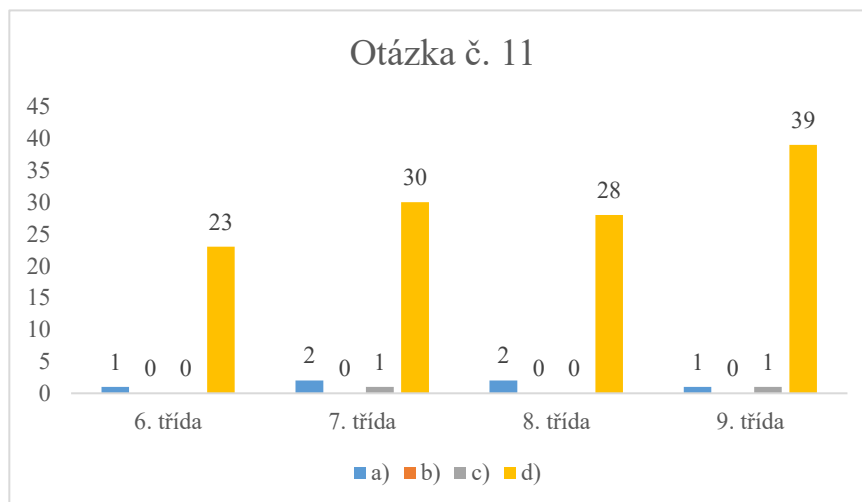
Graf 10 - Odpovědi k otázce č. 10

Správná odpověď byla b). Z grafu č. 10 vyplývá, že 78 žáků (60,94 %) odpovědělo správně.

Vysvětlení správné odpovědi:

Při nepřímé srdeční masáži se hrudník stlačuje přímo uprostřed hrudní kosti. Nezáleží zde na umístění srdce. Hrudník stlačujeme 5–6 cm hluboko.

Otázka č. 11 – „Při hodině tělocviku spadl ze žebřin Váš spolužák a učitel se o něj právě stará, ale volá na Vás, abyste rychle zavolal/a zdravotnickou záchrannou službu. Jaké číslo vytočíte?“

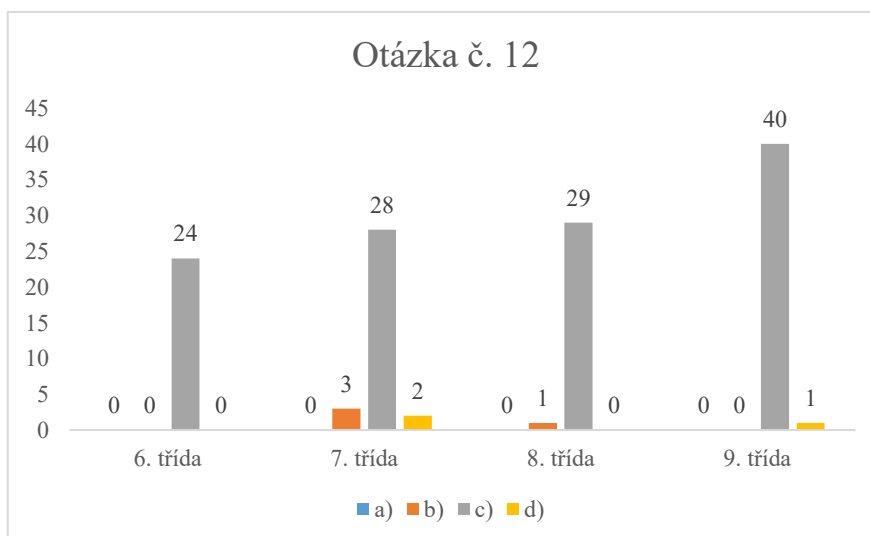
Graf 11 - Odpovědi k otázce č. 11

Správná odpověď byla d). Z grafu č. 11 vyplývá, že 120 žáků (93,75 %) odpovědělo správně.

Vysvětlení správné odpovědi:

Pokud máme zavolat ZZS, samozřejmě vytočíme číslo 155, kdy voláme přímo na dispečink ZZS.

Otázka č. 12 – „Volat zdravotnickou záchrannou službu můžu v případě:“

Graf 12 - Odpovědi k otázce č. 12

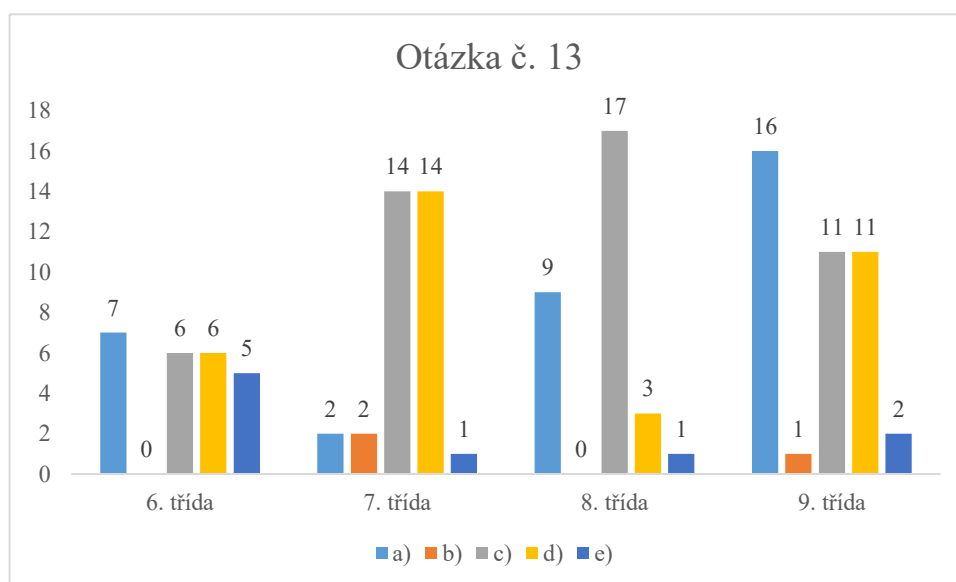
Správná odpověď byla c). Z grafu č. 12 vyplývá, že 121 žáků (94,53 %) odpovědělo správně.

Vysvětlení správné odpovědi:

Rozhodně nevoláme ZZS v případech, kdy nás například vytopí sousedé. ZZS voláme v případech ohrožení života – například pokud se náš kamarád ošklivě poraní, dále z důvodu dotazu ohledně medikace, poskytnutí první pomoci nebo pro poskytnutí informace o sloužících pohotovostních službách (kam směřovat nemocného či zraněného, pokud se rozhodneme pro odvoz sami – rodinný příslušník, kamarád).

Pokud jsme ve špatné psychické situaci, můžeme zavolat na linku bezpečí.

Otázka č. 13 – „Kamarád se zranil o větev, má roztrhlou ruku v zápěstí a krvácí. Co uděláte jako první?“

Graf 13 - Odpovědi k otázce č. 13

Správná odpověď byla a). Z grafu č. 13 vyplývá, že pouze 34 žáků (26,56 %) odpovědělo správně.

Vysvětlení správné odpovědi:

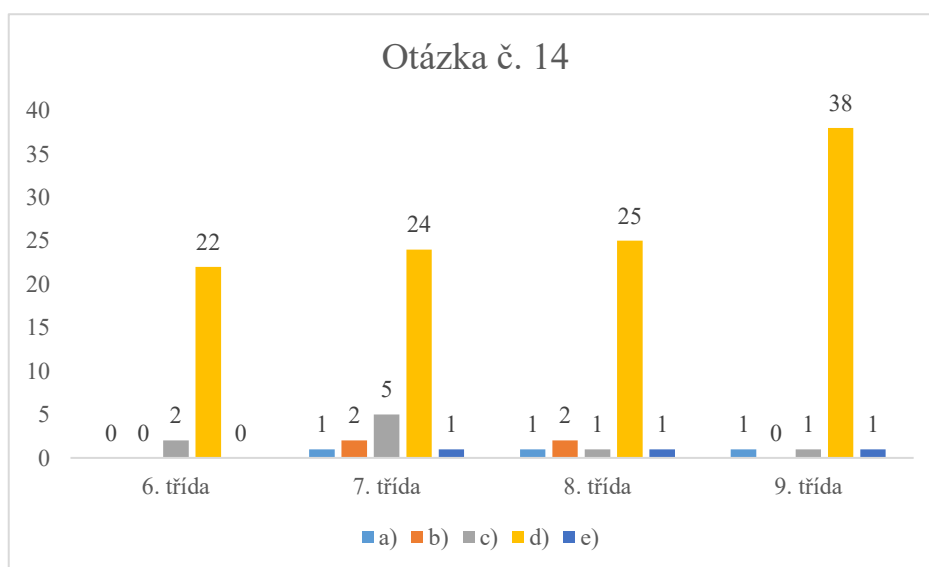
Sdělím mu, ať si na ránu zatlačí vlastními prsty. Já můžu hledat jiný použitelný materiál, kterým bych mu pomohl, anebo například volat ZZS. Rozhodně nebudu do rány strkat své prsty, už jen z důvodu vlastní bezpečnosti – nevím, zda nemá kamarád nějakou nakažlivou nemoc, kterou bych kontaktem s jeho krví mohl chytit.

Otázka č. 14 – „Po ulici jde člověk, kymácí se ze strany na stranu, spadne, udeří se do hlavy, která začne krváčet a hrozně křičí. Snaží se postavit, ale nezvládá to. Co uděláte?“

Správná odpověď byla d). Z grafu č. 15 vyplývá, že 109 žáků (85,16 %) odpovědělo správně.

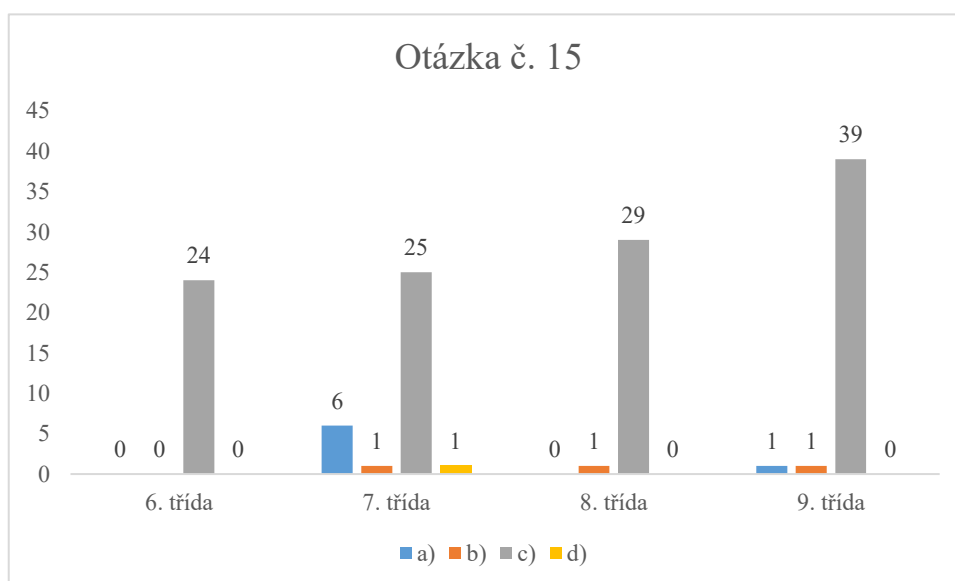
Vysvětlení správné odpovědi:

Z důvodu vlastní bezpečnosti mu nepůjdu pomáhat. Nevím, zda není pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky. Pomůžu mu tak, že zavolám 155.

Graf 15 - Odpovědi k otázce č. 14

Otázka č. 15 – „Jste u babičky, která Vám řekla, že je jí špatně. Bolí ji na hrudníku, špatně se jí dýchá a jednou zvracela. Co uděláte?“

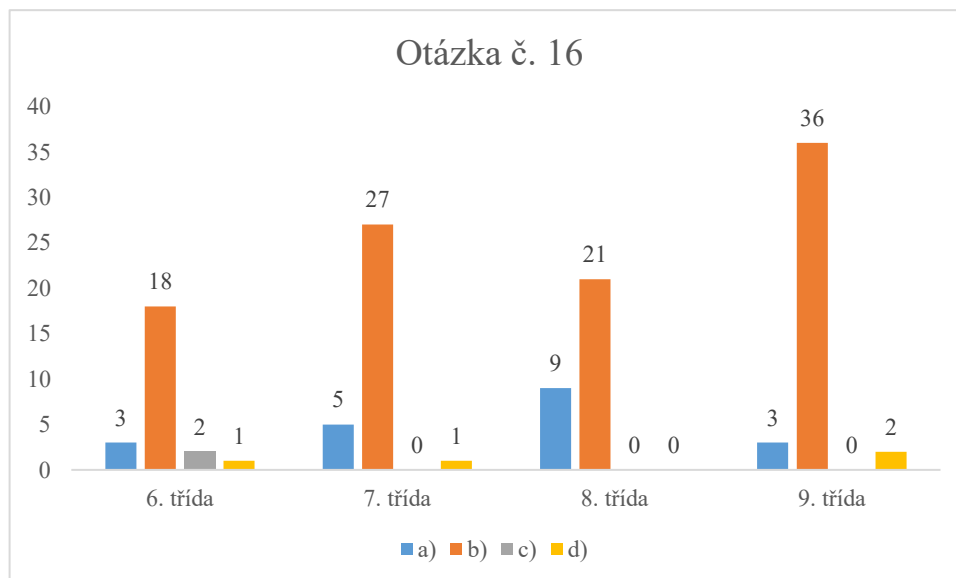
Graf 14 - Odpovědi k otázce č. 15

Správná odpověď byla c). Z grafu č. 14 vyplývá, že 117 žáků (91,41 %) odpovědělo správně.

Vysvětlení správné odpovědi:

Jelikož jí není dobře a špatně dýchá, zavolám raději 155. Nebudu plýtvat časem a volat své mamince.

Otázka č. 16 – „Jednotné evropské číslo tísňového volání je:“

Graf 16 - Odpovědi k otázce č. 16

Správná odpověď byla b). Z grafu č. 16 vyplývá, že 102 žáků (79,69 %) odpovědělo správně.

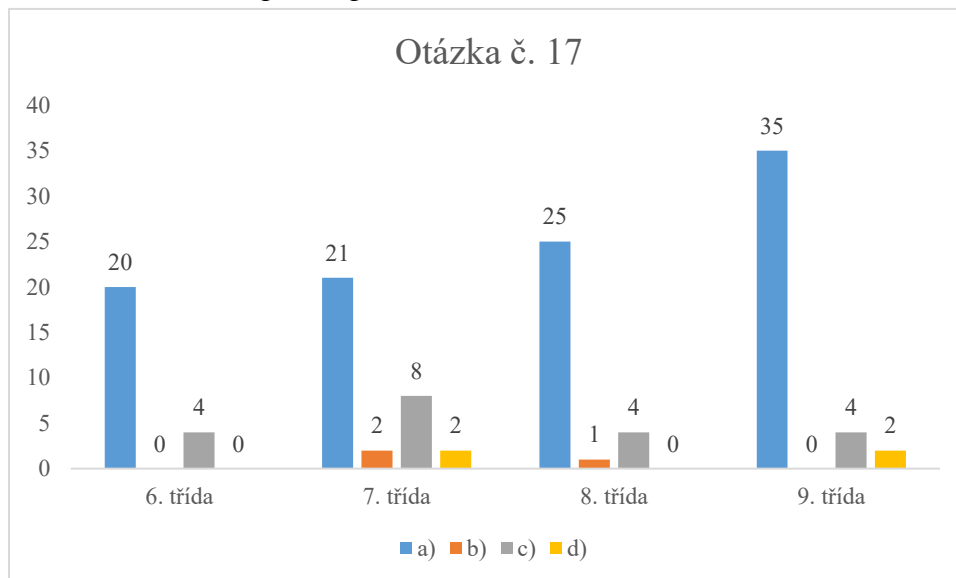
Vysvětlení správné odpovědi:

Jediné správné evropské číslo tísňového volání je číslo 112. Používá se například v situaci, kdy je zapotřebí více složek integrovaného záchranného systému, nebo kdy volá cizinec. Zavoláním na toto číslo se dovoláme na dispečink HZS, který následně zalarmuje potřebné složky a vyšle je na místo události.

Rozhodně by se ale nemělo použít v případě, kdy potřebujeme například jen ZZS.

V knize autora Štětiny se můžeme dočíst, že tísňová čísla nezná každý 5. občan České republiky (Štětina a kolektiv, 2014). Z provedeného dotazníkového výzkumu vyplývá, že z 128 respondentů nezná správné jednotné evropské číslo tísňového volání 26 žáků.

Otázka č. 17 – „Kamarád spadne na bruslích a levá ruka ho hrozně bolí. Když se ji pokusí zvednout, tak mu hrozně křupe v zápěstí. Co uděláte?“

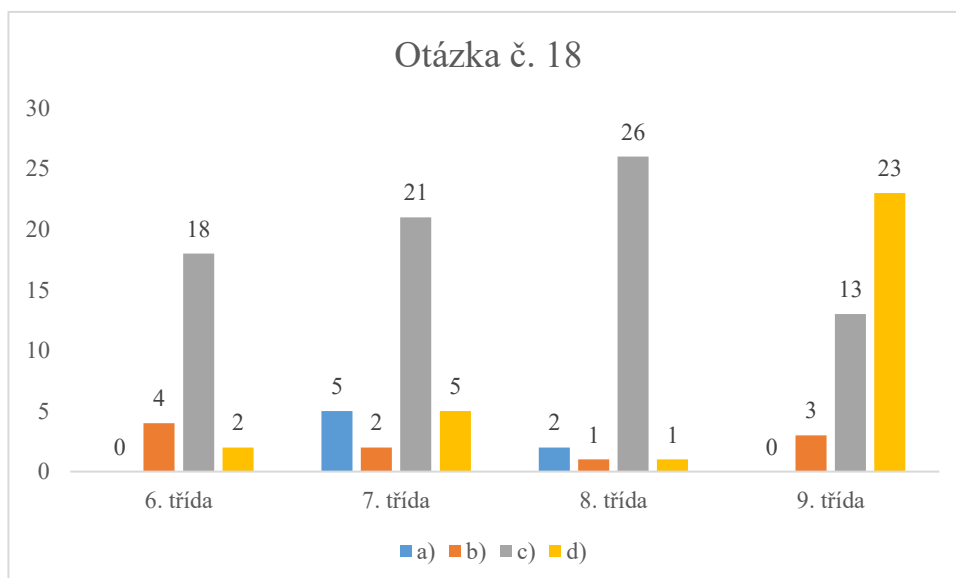
Graf 17 - Odpovědi k otázce č. 17

Správná odpověď byla a). Z grafu č. 17 vyplývá, že správně odpovědělo 101 žáků (78,91 %).

Vysvětlení správné odpovědi:

Nebudeme bruslit dál. Zavolám na linku 155 abych zajistil potřebnou péči o kamarádovo zdraví. S rukou mu rozhodně hýbat nebudu.

Otázka č. 18 – „Při hovoru s operátorem linky 155, 158, 150 nebo 112 vždy končí hovor:“

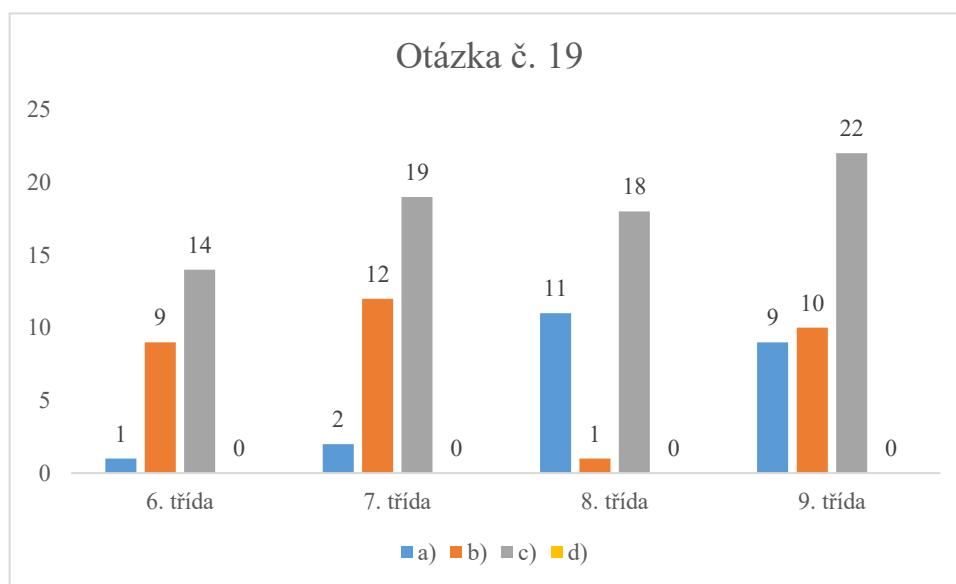
Graf 18 - Odpovědi k otázce č. 18

Správná odpověď byla c). Z grafu č. 18 vyplývá, že správně odpovědělo 78 žáků (60,94 %).

Vysvětlení správné odpovědi:

Hovor vždy končí operátor. Ten je proškolený na komunikaci s volajícím a ví, jaké otázky nám položit pro zjištění informací. Až si zjistí potřebné informace, sdělí nám, že končí hovor a rozloučí se. Rozhodně nebudeme hovor končit my jako oznamovatel. Mohlo by se stát, že si operátor pouze zaznamenával naše odpovědi a chtěl se ptát dál.

Otázka č. 19 – „*Jak budete postupovat u člověka, který má epileptický záchvat?*“

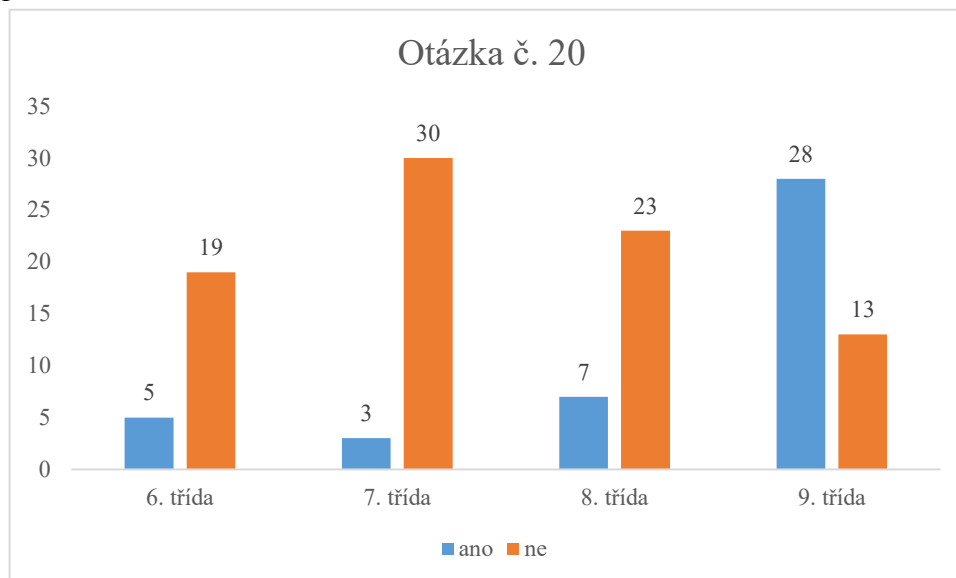
Graf 19 - Odpovědi k otázce č. 19

Správná odpověď byla a). Z grafu č. 19 vyplývá, že pouze 23 žáků (17,97 %) odpovědělo správně.

Vysvětlení správné odpovědi:

U člověka, který si prochází epileptickým záchvatem, je zapotřebí nechat ho si záchvatem projít. My mu bohužel nepomůžeme nijak než tak, že mu přidržíme hlavu u země, aby si ji neporanil. Z jeho okolí odstraníme předměty, o které by se mohl zranit. Rozhodně mu nesaháme do úst ani mu do nich nic nevkládáme!

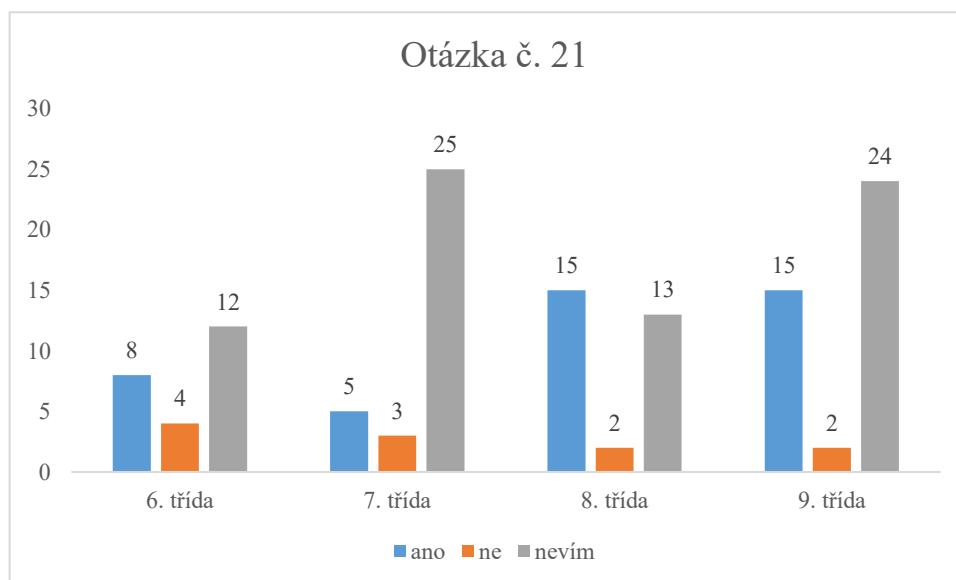
Otázka č. 20 – „Už jste někdy poskytoval/a první pomoc, nebo jste při poskytování první pomoci pomáhal/a?“

Graf 20 - Odpovědi k otázce č. 20

Z grafu č. 20 vyplývá, že celkem 43 žáků (33,59 %) se již setkali se situací, kdy museli poskytnout první pomoc nebo pomáhali při poskytování první pomoci.

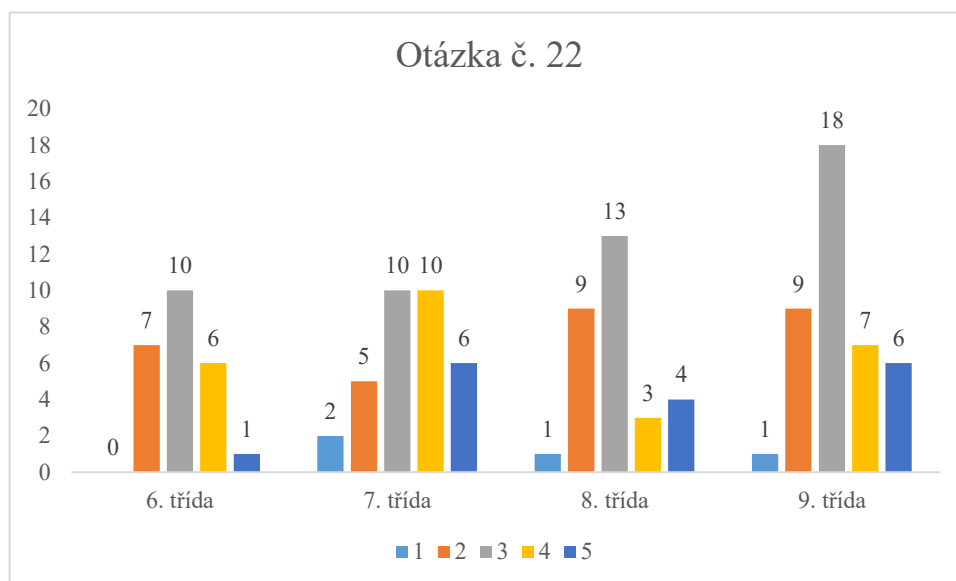
Otázka č. 21 – „Myslíte si, že byste dokázal/a poskytnout dostatečnou první pomoc?“

Graf 21 - Odpovědi k otázce č. 21

Z uvedeného grafu č. 21 vyplývá, že pouze 43 žáků (33,59 %) si myslí, že by dokázali poskytnout adekvátní první pomoc. 74 žáků (57,81 %) neví, zda by ji poskytli a 11 žáků (8,59 %) si nemyslí, že by zvládli poskytnout adekvátní první pomoc.

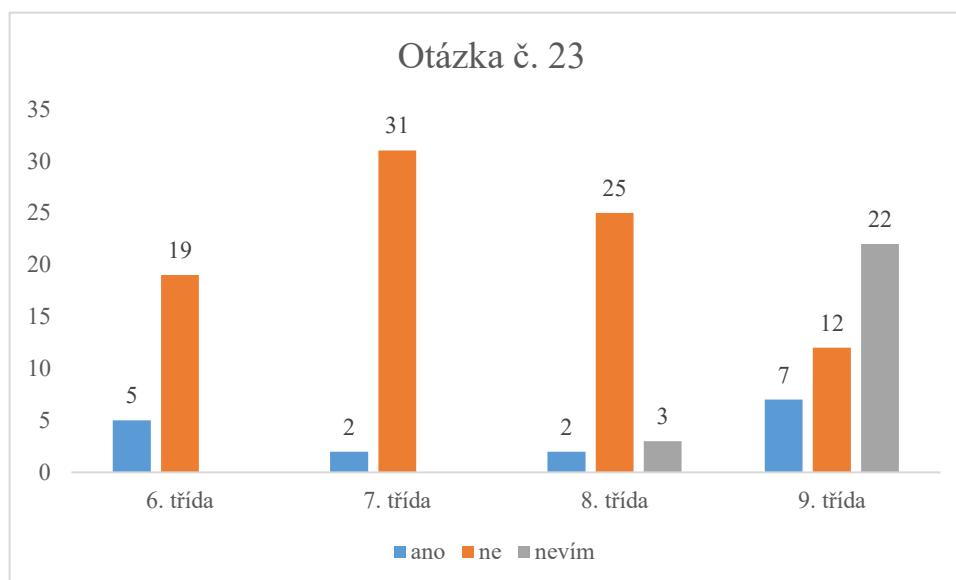
Otázka č. 22 – „Na stupnici od 1 do 5 ohodnoťte své znalosti z oblasti první pomoci.“

Graf 22 - Odpovědi k otázce č. 22

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že nejvíce své znalosti hodnotili žáci stupněm 3. (51 žáků, 39,84 %), 2. stupeň zvolilo 30 žáků (23,44 %), 4. stupněm se zhodnotilo 26 žáků (20,31 %), nejhorším stupněm se ohodnotilo 17 žáků (13,28 %) a nejlepším stupněm se ohodnotili 4 žáci (3,13 %).

Otázka č. 23 – „Věnujete se přípravě k poskytování první pomoci mimo vyučování?“

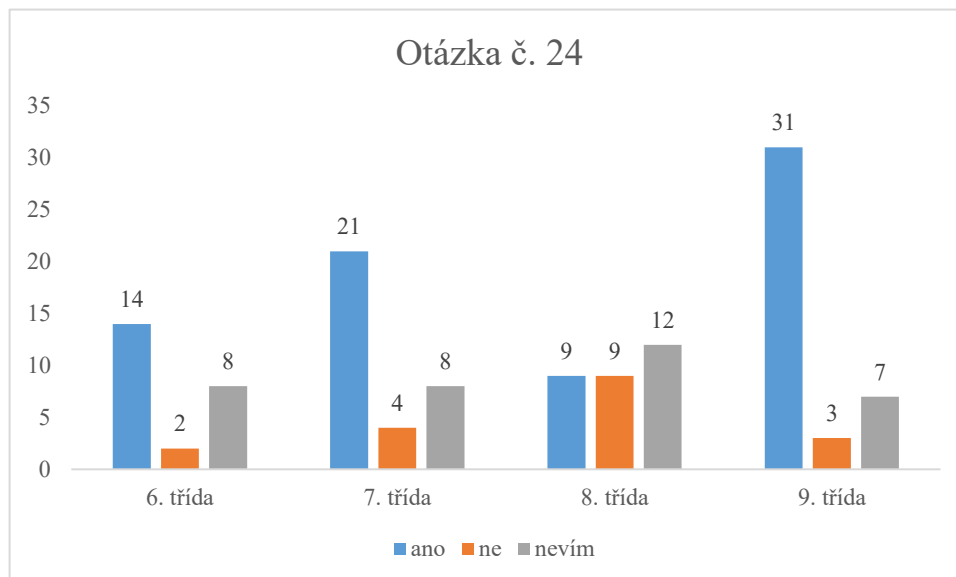

Graf 23 - Odpovědi k otázce č. 23

Z výše uvedeného grafu č. 23 vyplývá, že pouze 16 žáků (12,5 %) se věnuje přípravě na poskytování první pomoci mimo vyučování. Zbylých 112 žáků (87,5 %) přípravu na první pomoc mimo výuku nevyhledává.

Bylo zjištěno, že nejčastěji se žáci věnují sboru dobrovolných hasičů, kde probíhá příprava na poskytování první pomoci. Dále je to převážně internet, kde žáci hledají podklady pro zlepšení svých znalostí v oblasti první pomoci.

Otázka č. 24 – „Byla na Vaší škole pořádána přednáška nebo hodina, která se věnovala první pomoci?“

Graf 24 - Odpovědi k otázce č. 24

Z výše uvedeného grafu č. 24 lze vyvodit, že pouze 74 žáků (57,81 %) si uvědomuje, že by se účastnili přednášky či hodiny věnované první pomoci.

Otázka č. 25 – „Pokud jste byl/a 27. 9. 2021 na branném dni – věnovaný první pomoci, jaký jste z toho měl/a pocit? Co se Vám líbilo, co se Vám naopak nelíbilo?“

Tabulka 2 Odpovědi na otázku č. 25 (vlastní)

Otázka č. 25 - odpovědi			
Dotazník č.	Pohlaví	Třída	Odpověď
3.	dívka	6.	byl to divný pocit, ale naučila jsem se nové věci
8.	dívka	6.	byl to divný pocit, nechtěla bych nikdy zažít tuto situaci (PP)
18.	dívka	7.	líbilo se mi to
20.	dívka	7.	líbilo se mi to
21.	dívka	7.	byl to nejlepší den
28.	dívka	7.	bylo to fajn
29.	chlapec	7.	bylo to super
33.	chlapec	8.	líbilo se mi to, něco jsem se doučil
39.	dívka	8.	ok
40.	dívka	8.	líbilo se mi vše
47.	dívka	8.	konečně jsme měli nějaké opakování znalostí
48.	dívka	8.	není to nic pro mě, ale bylo to jakože ok. Zábava byla třeba ty obvazy
49.	chlapec	8.	líbilo se mi to, něco jsem se naučil navíc
50.	chlapec	9.	bylo to supr
51.	dívka	9.	není to nic pro mě
56.	dívka	9.	byla sem ráda, že mám více znalostí o první pomoci
59.	dívka	9.	pecka
61.	dívka	9.	bombastický
73.	dívka	9.	líbil se mi Váš přístup, nebyly to dlouhé a nudné přednášky, ale mluvily jste k nám uvolněně a pochopitelně, jako bychom si byli rovni.

Otázku č. 25 zodpovědělo celkem 19 žáků. Jejich odpovědi jsou vypsány v tabulce č. 2.

Vyhodnocení celkových výsledků

Tabulka 3 Celkové vyhodnocení otázek č. 3. - 19. (vlastní)

Otázka	Správně		Špatně	
3.	101	78,91 %	27	21,09 %
4.	98	76,56 %	30	23,44 %
5.	118	92,19 %	10	7,81 %
6.	104	81,25 %	24	18,75 %
7.	100	78,13 %	28	21,88 %
8.	98	76,56 %	30	23,44 %
9.	105	82,03 %	23	17,97 %
10.	78	60,94 %	50	39,06 %
11.	120	93,75 %	8	6,25 %
12.	121	94,53 %	7	5,47 %
13.	34	26,56 %	94	73,44 %
14.	109	85,16 %	19	14,84 %
15.	117	91,41 %	11	8,59 %
16.	102	79,69 %	26	20,31 %
17.	101	78,91 %	27	21,09 %
18.	78	60,94 %	50	39,06 %
19.	23	17,97 %	105	82,03 %

Z výše uvedené tabulky č. 3 lze vyvodit, že **nejhorší výsledky** byly u otázek č. 10., 13., 18. a 19.

Otázka č. 10 byla zaměřena na místo, kde se stlačuje hrudník při nepřímé srdeční masáži. Správná odpověď byla: *Uprostřed hrudní kosti*, ovšem jen 60,94 % žáků odpovědělo správně.

Otázka č. 13 byla zaměřena na zajištění vlastní bezpečnosti při poskytování první pomoci kamarádovi, kterému krvácí zápěstí. Správná odpověď byla: *Hned mu řeknu, ať si místo, kde to krvácí chytí sám*. Zde odpovědělo správně pouze 26,56 % žáků.

Otázka č. 18 byla zaměřena na hovor s operátorem tísňové linky – přesněji kdo má správně ukončit hovor. Zde byla správná odpověď: *operátor*. Jen 60,94 % žáků odpovědělo správně. Poslední otázka, kde žáci chybovali nejvíce, byla zaměřena na epilepsii – co udělat jako první, když budeme u člověka, který má epileptický záchvat. Správná odpověď byla:

Přidržím mu hlavu na zemi, aby s ní nebouchal o zem. Tady správně odpovědělo pouze 17,97 % žáků.

Nejlépe vyhodnoceny byly otázky č. 5., 11., 12. a 15.

Otázka č. 5 byla zaměřena na první pomoc při šoku kamaráda. Správná odpověď byla: *Budu v klidu, vím, že jí nedělá dobře krev. Informuji učitele a položím ji na záda na zem, nohy jí v pravém úhlu opřu o židli.* Zde odpovědělo správně 92,19 % žáků.

Otázka č. 11, která měla nejlepší výsledky vyhodnocení, byla zaměřena na znalost čísla na zdravotnickou záchrannou službu. Správně byla odpověď: *155.* Správně odpovědělo 93,75 % žáků.

Otázka č. 12 byla zaměřena na případ, kdy jsem oprávněn volat zdravotnickou záchrannou službu. Zde byla správně odpověď: *Kamarád se vážně zranil při sportování.* Správně odpovědělo 94,53 % žáků.

Poslední otázka č. 15 byla zaměřena na správné rozhodnutí při zajištění bezpečí a zdraví rodinného příslušníka. Zde byla správná odpověď: *Zavolám na linku 155.* Správnou odpověď zvolilo 91,41 % žáků.

Tabulka 4 Celkové vyhodnocení dle pohlaví (vlastní)

Otázka	Dívky správně	Dívky špatně	% špatně	Chlapci správně	Chlapci špatně	% špatně
3.	56	17	23,29 %	45	10	18,18 %
4.	58	15	20,55 %	40	15	27,27 %
5.	70	3	4,11 %	48	7	12,73 %
6.	58	15	20,55 %	46	9	16,36 %
7.	57	16	21,92 %	43	12	21,82 %
8.	54	19	26,03 %	44	11	20,00 %
9.	57	16	21,92 %	48	7	12,73 %
10.	45	28	38,36 %	33	22	40,00 %
11.	69	4	5,48 %	51	4	7,27 %
12.	70	3	4,11 %	51	4	7,27 %
13.	21	52	71,23 %	13	42	76,36 %
14.	63	10	13,70 %	46	9	16,36 %
15.	69	4	5,48 %	48	7	12,73 %
16.	56	17	23,29 %	46	9	16,36 %
17.	63	10	13,70 %	38	17	30,91 %
18.	62	11	15,07 %	39	16	29,09 %
19.	15	58	79,45 %	8	47	85,45 %

V tabulce č. 4 jsou porovnány výsledky žáků dle pohlaví. Dle tabulky lze konstatovat, že pohlaví v tomto průzkumu nehrálo žádnou roli, neboť jsou výsledky obou pohlaví (až na pár výjimek) velmi podobné.

Například u otázky č. 5 odpovědělo špatně 4,11 % dívek, zatímco chlapců odpovědělo špatně 12,73 %. U otázky č. 9 odpovědělo špatně 21,92 % dívek, chlapců pouze 12,73 %. Největší rozdíl dle pohlaví byl u otázky č. 17, kde odpovědělo špatně 13,70 % dívek a 30,91 % chlapců.

Tabulka 5 Celkové vyhodnocení mezi 6. a 9. třídou (vlastní)

Otázka	6. třída správně	6. třída špatně	Špatně v %	9. třída správně	9. třída špatně	Špatně v %
3.	19	5	20,83 %	34	7	17,07 %
4.	15	9	37,50 %	35	6	14,63 %
5.	23	1	4,17 %	37	4	9,76 %
6.	22	2	8,33 %	31	10	24,39 %
7.	15	9	37,50 %	37	4	9,76 %
8.	22	2	8,33 %	30	11	26,83 %
9.	16	8	33,33 %	41	0	0,00 %
10.	13	11	45,83 %	29	12	29,27 %
11.	23	1	4,17 %	39	2	4,88 %
12.	24	0	0,00 %	40	1	2,44 %
13.	7	17	70,83 %	16	25	60,98 %
14.	22	2	8,33 %	38	3	7,32 %
15.	24	0	0,00 %	39	2	4,88 %
16.	18	6	25,00 %	36	5	12,20 %
17.	20	4	16,67 %	35	6	14,63 %
18.	18	6	25,00 %	13	28	68,29 %
19.	1	23	95,83 %	9	32	78,05 %

Dle výše uvedené tabulky č. 5 lze vyčíst, že ve většině špatných odpovědí na tom byly oba ročníky velmi podobně.

Největší rozdíl ve výsledcích byl u otázky č. 18. Zde odpovědělo 25 % žáků 6. třídy špatně, ovšem v 9. třídě odpovědělo špatně 68,29 % žáků. Další velmi rozdílný výsledek byl u otázky č. 9. Zde odpověděli všichni žáci 9. třídy správně, bohužel u žáků 6. třídy bylo 33,33 % odpovědí špatně.

Značný rozdíl můžeme spatřit u otázky č. 7, kde v 6. třídách odpovědělo 37,50 % žáků špatně, zatímco v 9. třídách to bylo pouze 9,76 % žáků. Naopak u otázky č. 8 odpovědělo špatně 8,33 % žáků 6. třídy, v 9. třídách odpovědělo špatně 26,83 % žáků.

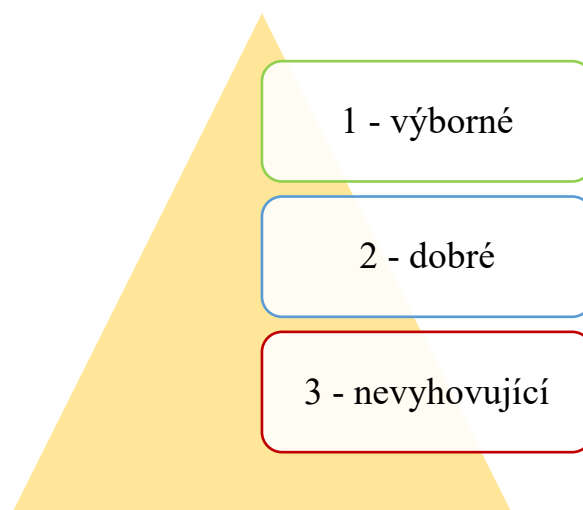
4.2.4 Úroveň připravenosti

Pro zhodnocení úrovně připravenosti žáků na poskytnutí první pomoci byla vytvořena hodnotící škála 1-3 (obr. č. 11).

Číslo 1 (výborné) zde značí nejlepší možný výsledek. Na této úrovni jsou žáci schopni poskytnout adekvátní první pomoc, znají základní tísňová čísla a umí myslet na svoji vlastní bezpečnost i bezpečnost raněného.

Číslo 2 (dobré) zde značí úroveň, kdy mají žáci znalosti z oblasti první pomoci, ale nejsou si jimi jisti. Adekvátní první pomoc by poskytli pouze někteří z nich.

Číslo 3 (nevyhovující) značí úroveň, kdy žáci nemají téměř žádné znalosti z oblasti první pomoci.

Obrázek 11 Úroveň připravenosti (vlastní)

Po srovnání výsledků dotazníkového šetření i praktického ověření znalostí byla úroveň připravenosti na poskytnutí první pomoci žáků zkoumaných základních škol stanovena na úroveň 2 – dobré. Žáci mají určité znalosti z oblasti první pomoci, ale rozhodně je nelze považovat za dostatečné. Adekvátní první pomoc by dokázali poskytnout jen někteří z žáků. Proto je potřeba klást na výuku první pomoci velký zřetel a zařadit ji do výuky každoročně.

5 NÁVRH NA ZMĚNY V PŘÍSTUPECH K VÝUCE PRVNÍ POMOCI NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH

V rámci dotazníkového průzkumu bylo zjištěno, že žáci vybraných základních škol nejsou řádně připraveni teoreticky poskytnout první pomoc. Nesprávné znalosti měli žáci především z oblasti vlastní bezpečnosti, čísel na složky IZS a také z pomoci při epileptickém záchvatu.

V rámci praktického výzkumu bylo zjištěno, že žáci základní školy nejsou dostatečně připraveni poskytnout první pomoc v oblasti zástavy krvácení a resuscitace. V oblasti transportu jsou praktické dovednosti žáků přijatelné (tzn. většina žáků by zvládla – při potřebě transportu – osobu přepravit tak, aby jí ještě víc neublížila).

V návaznosti na výsledky výzkumu jsou navržena řešení v oblasti teoretické i praktické.

5.1 Oblast teoretických znalostí první pomoci

Z oblasti teoretických znalostí by bylo řešením žáky lépe připravit na možnost, kdy bude potřeba zasáhnout a poskytnout první pomoc osobě, která bude zraněná nebo se bude nacházet v ohrožení života. V rámci toho by měli být žáci poučeni o důležitosti ochrany života a nutnosti znát základy laické první pomoci.

Vhodné by bylo s žáky problematiku první pomoci řešit vyčleněnou vyučovací hodinou, která se první pomoci bude věnovat. Žáci by si dopředu mohli nachystat různé otázky nebo příklady, které by následně v hodině s vyučujícím prodiskutovali.

Při každém nástupu do dalšího ročníku by měli žáci absolvovat přednášku od vyučujícího, který žákům vysvětlí důležitost znalosti první pomoci a další potřebné informace. Právě proto byly vytvořeny podklady *Karta první pomoci* a *Výukový list první pomoci*.

Pro učitele by mohly být velkým pomocníkem pro výuku první pomoci materiály, které byly vytvořeny v projektu „*První pomoc prožitkem – PAMATUJ – POSKYTNI – PŘEDÁVEJ.*“ Tyto podklady pomáhali tvořit odborníci z řad urgentní medicíny (První pomoc prožitkem, 2021).

Aby se jednalo o „školu hrou“ je možné tuto každoroční aktivitu pojmut formou soutěže. Například kdo z žáků ve třídě zodpoví nejlépe otázky týkající se první pomoci (připravené učitelem), bude *záchranářem třídy*. Typ a forma odměny bude záležet čistě na vyučujícím. Je možné například na dveře třídy napsat informaci – tuto třídu vždy zachrání *křestní jméno*

výherce (obr. č. 12) Nebo nechat soutěž pouze na výsledcích, i to bude žáky motivovat být každým rokem lepším, co se týče znalostí této problematiky.

Obrázek 12 Záchranář třídy
(vlastní fotodokumentace)

5.2 Oblast praktických dovedností první pomoci

V oblasti praktických dovedností je potřeba žáky lépe připravit na praktickou znalost první pomoci.

Každý ročník by měl minimálně 1x za školní rok absolvovat **přednášku první pomoci** od odborníků. V rámci této přednášky by si žáci trénovali, jak správně resuscitovat, jak správně obvázat zranění, jak správně zastavit krvácení a podobné případy poskytování první pomoci.

Pro praktické znalosti žáků se samozřejmě meze pro fantazii školy nekladou. Je možné vymyslet například každoroční cvičení první pomoci, kdy se dopředu nachystají příklady nehod a úrazů, a následně jim musí být ze strany skupin žáků poskytnuta adekvátní první pomoc. Po poskytnutí pomoci proběhne na stanovišti pokaždé zhodnocení poskytnuté první pomoci ze strany vyučujícího/aktéra zranění. Další variantou je například uskutečnit pro ročníky školení první pomoci – realizované např. ČČK.

Další variantou je uskutečňovat školní akci, podporující **Světový den záchrany života**. Možností je několik. Může se jednat o projektový den, kdy si skupinky žáků vyberou určitou oblast PP, na kterou zpracují projekt (ve formě papírové nebo powerpoint prezentace). Nebo se může jednat pouze o den, kdy se bude ve škole přednášet první pomoc – ať už přednáška pro celou školu, nebo například hodina prvouky či přírodopisu, zaměřená na první pomoc. **Světový den záchrany života** připadá na 16. října a má za cíl zvýšit povědomí veřejnosti o příznacích srdeční zástavy a také o základních krocích, které jsou potřebné pro záchranu života (Český červený kříž, 2020). **Den první pomoci**, který vyhláší každoročně

Mezinárodní federace červeného kříže a červeného půlměsíce, se koná vždy druhou sobotu v září. V letošním roce 2021 byl zaměřen především na děti a mládež s mottem „*Bud' hrdinou první pomoci ve škole i svém okolí*“ (Červený kříž, 2021).

Právě akci **Den první pomoci** pořádalo 29. ledna 2019 Gymnázium Elgartova, jehož účastníkem byla i autorka práce. Jednalo se zde o dopravní nehodu, bodné zranění způsobené nožem a trénink resuscitace. Všechny tyto nehody a zranění byly fiktivní, kdy nebyl nikdo doopravdy zraněn, ani nebylo zničeno žádné příslušenství. Krev byla pouze temperami znázorněná a auto bylo nastraženo chvíli před začátkem akce. Přínosem této akce byla určitě příležitost, vyzkoušet si poskytování první pomoci, a také uvědomění si, že opravdu kdykoliv může být člověk svědkem situace, kde se jedná o život.

Další nápad na praktickou výuku PP je možný dle vzoru pražské Základní školy Hanspaulka. Ta pořádala **45minutovou výuku první pomoci** pro páté třídy této školy. Zábavnou formou se zde pomocí hraného představení, které se při zazvonění trianglu zastavilo, mohli žáci zapojit do děje a poradit, jak správně zakročit v určité situaci, která vyžadovala první pomoc. Vystupovali zde klauni, kteří (schválně) nesprávně poskytovali první pomoc a poté záchranáři, kteří opravují klauny v jejich poskytování pomoci. Žáci zde mohli například poradit správné telefonní číslo na zdravotnickou záchranou službu, správné uložení do zotavovací polohy nebo kde a jak masírovat srdce. Pokud by si žáci nevěděli rady, vždy vyskočila nad oponou bublina se správným postupem. Tato zdravotní lekce byla pořádána pracovníky Fakultní Thomayerovy nemocnice a za cíl měla naučit, ukázat a zopakovat si nejzákladnější věci z první pomoci – dýchání, zotavovací polohu a masáž srdce. Po představení vždy následuje nácvik správných úkonů PP, kdy si pracovníci nemocnice vše vyzkouší s každým žákem. Základní zásada, kterou chtěli pracovníci předat zněla: Nikdy neutéct. „*Měli jsme z vlastní praxe pocit, že první pomoc už se na školách zdaleka tolik neučí a neprocvičuje. A přitom je potřeba pořád stejně,*“ vyjádřila se k tématu vrchní sestra, která v roce 2011 pracovala na Ošetřovatelské poliklinice (Martinková, 2011). Autorka se zde vyjadřuje i k tématu branná výchova, kdy nechce orodovat za navrácení tohoto předmětu do školních osnov, ale přiznává, že díky jeho výuce znal každý termíny i zásady PP. Skvělý nápad je samotná spolupráce základní školy a nemocnice.

Tematický výlet, ať už jednodenní či vícedenní, zaměřený na základy první pomoci je další možností, jak zvýšit povědomí o první pomoci u žáků základních škol. Zde by mohli žáci ve venkovním prostředí za pomoci modelových situací vyzkoušet své znalosti PP a popřípadě si je vylepšit o nově získané znalosti.

ZÁVĚR

S ohledem na výsledky literární rešerše by první pomoc měla být vyučována v adekvátní míře, ovšem při bližším zkoumání na základních školách bylo zjištěno, že tomu tak není.

Nečekaná byla zjištění, že téměř 1/3 žáků nezná správné jednotné evropské číslo tísňového volání a že pouze 60 % z testovaných žáků zná správné místo pro nepřímou srdeční masáž. Na vlastní bezpečí u poskytování první pomoci by myslelo pouze 26 % žáků.

Praktický výzkum této práce ukázal, že první pomoc není vyučována v dostatečné míře tak, aby si žáci věřili, že dokážou poskytnout první pomoc a aby ji dokázali opravdu poskytnout. Při nacvičování nepřímé srdeční masáže byly jen výjimky, kdy žák věděl, jak postupovat. Zbylí žáci si nejdříve vyslechli přednášející, aby zjistili postup při nepřímé srdeční masáži a přístupu k raněnému. Až poté se odhodlali a vyzkoušeli si resuscitaci na resuscitační figuríně.

V rámci práce byla vytvořena hodnotící škála úrovně připravenosti v rozsahu 1-3. Úroveň připravenosti žáků zkoumaných základních škol na poskytnutí první pomoci byla přirovnána k úrovni 2 (dobré). V celkovém porovnání výsledků praktického i teoretického výzkumu bylo zjištěno, že úroveň připravenosti žáků základních škol na poskytnutí první pomoci není na dobré úrovni.

Výše zmíněné výsledky byly zjištěny za použití kvantitativního i kvalitativního šetření a pozorování. Aplikována byla také statistická analýza a řízený rozhovor.

Hypotetický předpoklad pro vypracování této práce byl, že momentální stav výuky první pomoci není dostačující. Praktický výzkum toto očekávání potvrdil.

Jako výstup z práce byla navržena mj. *Karta první pomoci*, která má za cíl shrnout žákům základních škol zásady první pomoci v adekvátní míře tak, aby jim v případě potřeby pomohly. Nejedná se rozhodně o kompletní návod pro poskytování pomoci. Tato karta je spíše „tahákem“, který obsahuje ty nejzásadnější situace, při kterých jde o zdraví či život člověka.

Je pochopitelné, že pokud učitel neprojde kurzem první pomoci, nemusí ani on sám znát základy a postupy poskytování první pomoci. Poté je schopen (bez určitých materiálů a podkladů) jen obtížně předat žákům potřebné znalosti a dovednosti z oblasti první pomoci. Proto byl v rámci práce rovněž vytvořen *Výukový list první pomoci*, který může učitel využít jako podklad při výuce první pomoci.

Pro zlepšení přístupů k výuce první pomoci jsou v práci nastíněny možné změny výuky první pomoci, mezi které jsou zahrnuty návrhy ke zlepšení jak praktických dovedností, tak i teoretických znalostí. Vytvořený dotazník je možno využít pro testování znalostí z oblasti první pomoci i u žáků jiných škol. Uskutečněná akce Branný den byla velmi kladně ohodnocena jak ze strany učitelů, kteří přihlíželi, tak ze strany žáků, kteří se zúčastnili. Bylo zjištěno, že u většiny žáků zanechala kladný ohlas a žáci si odnesli plno praktických zkušeností a zároveň se dobře bavili. Tímto byl vytvořen podnět, kdy učitelé prohlásili, že se budou snažit tuto akci uskutečňovat jako pravidelnou.

Práce cílí na fakt, že znát první pomoc je důležité pro každého jedince, a proto by neměla být první pomoc ze školních osnov postupně odstraňována. Právě naopak, každá škola by se měla snažit zajistit minimálně každoroční opakování základů první pomoci v rámci svých možností.

Základním přínosem práce je zaměření na málo probádanou oblast – výuku první pomoci.

Vytyčený cíl práce byl naplněn.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BELEJOVÁ, Hana, 2016. *První pomoc: „Kdy jindy než teď, kdo jiný než Ty?“*. Brno: Tribun EU. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-263-1043-3.

Bewusstlosigkeit überprüfen – Erste Hilfe – DRK e.V. *Deutsches Rotes Kreuz – DRK e.V.* [online]. Copyright © 2014 David Bushell [cit. 23.11.2021]. Dostupné z: <https://www.drk.de/hilfe-in-deutschland/erste-hilfe/bewusstlosigkeit/>

Brno ocenilo učitele za pedagogické schopnosti i za záchranu života | Brno. *Český rozhlas Brno* [online]. Copyright © 1997 [cit. 24. 10. 2021]. Dostupné z: <https://brno.rozhlas.cz/brno-ocenilo-ucitele-za-pedagogicke-schopnosti-i-za-zachranu-zivota-6472148>

BYDŽOVSKÝ, Jan, 2004. *První pomoc. 2.*, přepracované vydání. Praha: Grada. ISBN 80-247-0680-0.

CPO-4 Směrnice pro službu samaritskou, 1936. Praha: Státní tiskárny v Praze. Archiv a sbírka Víta Němce.

FENCL, Jaroslav, 1988. *BRANNÁ VÝCHOVA v základní škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p.

First Aid Manual [online], 2021. Australia Wide First Aid. ISBN 978-0-646-83001-8. Dostupné také z: <https://www.studocu.com/en-au/document/bankstown-girls-high-school/psychology-honours/australia-wide-first-aid-manual-e-book/18380311>

FRANĚK, Ondřej, 2021. První pomoc v ERC Guidelines 2021. *Zachrannasluzba.cz* [online]. [cit. 2021-11-19]. Dostupné z: <https://zachrannasluzba.cz/prvni-pomoc-v-erc-guidelines-2021/>

FRANĚK, Ondřej. První pomoc a právo. *Zachrannasluzba.cz* [online]. [cit. 2021-10-24]. Dostupné z: <https://zachrannasluzba.cz/prvni-pomoc-a-pravo/>

Kdo jsme | Maltéžská pomoc, o. p. s. *Maltéžská pomoc, o. p. s.* [online]. Dostupné z: <https://maltezskapomoc.cz/kdojsme/>

MARTINKOVÁ, Lenka, 2011. *Děti si musí první pomoc vyzkoušet*. Lidovky.cz [online]. Praha [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/deti-si-musi-prvni-pomoc-vyzkouset.A110329_000117_ln_noviny_sko

Muž zákona, který kráčí ve šlépějích maltézských rytířů | E15.cz. *E15.cz - Byznys, politika, ekonomika, finance, události* [online]. Copyright © 2001 [cit. 20. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/magazin/muz-zakona-ktery-kraci-ve-slepejich-maltezskych-rytiru-836568>

Neposkytnutí potřebné pomoci. *Centrum služeb pro silniční dopravu* [online]. Copyright © Copyright 2014 [cit. 27. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.cspsd.cz/711-neposkytnuti-potrebne-pomoci>

PIAZZA, Gina, 2014. *First aid manual*. St Andrew's First Aid: The British Red Cross Society. United States: DK Publishing. ISBN 978-1-4654-1950-7.

První pomoc - zdravotniregistr.cz. *Doktor, ordinace, lékař – zdravotniregistr.cz* [online]. Copyright © 2009 [cit. 20. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.zdravotniregistr.cz/zajimavosti/prvni-pomoc>

První pomoc prožitkem. *První pomoc prožitkem* [online]. Copyright © 2021 [cit. 08. 11. 2021]. Dostupné z: <https://ppp.mimoni.cz/materialy-pro-vyuku-prvni-pomoci-ve-skolach/>

RAK, Luděk, 2018. *Příprava v poli I*. Brno: Univerzita obrany. ISBN 978-80-7582-073-0.

Rozmístění AED v Brně a Jihomoravském kraji. *Rozmístění AED v Brně a Jihomoravském kraji* [online]. Copyright © Fakulta sportovních studií MU [cit. 23. 10. 2021]. Dostupné z: <http://www.aedjmk.info/o-systemu/>

Stručné dějiny poskytování první pomoci, organizovaného záchranářství a ošetrovatelské péče o zraněné – Fire History – Fire History. *Fire History – Historie hasičství u nás i ve světě – Fire History* [online]. Dostupné z: <http://www.firehistory.hasici-ct.cz/strucne-dejiny-poskytovani-prvni-pomoci-organizovaneho-zachranarstvi-a-oseetrovatelske-pecce-o-zranene/>

Světový den první pomoci. *Vítejte na oficiálních stránkách Českého červeného kříže* [online]. Dostupné z: <https://www.cervenkykruz.eu/svetovy-den-prvni-pomoci>

Světový den záchrany života 2020. *Hlavní strana – Česká resuscitační rada* [online]. Copyright © 2021 ČESKÁ RESUSCITAČNÍ RADA z. s. [cit. 19.12.2021]. Dostupné z: <https://www.resuscitace.cz/aktuality/detail/svetovy-den-zachrany-zivota-2020>

ŠABLATUROVÁ, Kateřina, 2012. *Výuka první pomoci prostřednictvím her na prvním stupni základních škol* [online]. Olomouc [cit. 2022-04-28]. Dostupné z: <https://anzdoc.com/download/diplomova-prace-kateina-ablaturova-vyuka-prvni-pomoci->

proste.html. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce Doc. PhDr. Ferdinand Mazal, CSc.

ŠÍN, Robin, 2017. *Medicína katastrof*. Praha: Galén. ISBN 978-80-7492-295-4.

Školačky z Brna vytáhly holčičku (2) z ledové řeky: »Hlídal« ji namol opilý muž! | Blesk.cz. *Blesk.cz - zprávy, celebrity, sport, zábava* [online]. Copyright © 2001 [cit. 24. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/regiony-brno-brno-zpravy/459167/skolacky-z-brna-vytahly-holcicku-2-z-ledove-reky-hlidal-ji-namol-opily-muz.html>

ŠTĚTINA, Jiří a kolektiv, 2014. *Zdravotnictví a integrovaný záchranný systém při hromadných neštěstích a katastrofách*. Praha: Grada. ISBN 9788024745787.

TRČKOVÁ, Pavla, Ondřej FRANĚK a Radomír VLK, 2021. *Metodická příručka pro výuku první pomoci na základních školách*. 2. vydání. Tábor: Ve škole i mimo ni. ISBN 978-80-906332-4-7. Dostupné také z: <https://ppp.mimoni.cz/materialy-pro-vyuku-prvni-pomoci-ve-skolach/>

Úvodní stránka | Vláda ČR [online]. Copyright © [cit. 27. 10. 2021]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/Koncepce-ochrany-obyvatelestva-2020-2030_1_.pdf

V Brně začne jezdit záchranná tramvaj. Cestující bude vozit rok – Komora záchrannářů. *Komora záchrannářů* [online]. Copyright © 2021 Komora Záchrannářů. Všechna práva vyhrazena. [cit. 27. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.komorazachranaru.cz/aktualita/v-brne-zacne-jezdit-zachranarska-tramvaj-cestujici-bude-vozit-rok>

Varovná hlášení. *Záchranka* [online]. Dostupné z: <https://www.zachrankaapp.cz/cs/emergency-alerts>

VIDA! science centrum Brno [online]. Copyright © [cit. 27. 10. 2021]. Dostupné z: <https://vida.cz/images/media/tz/2326/tzvidarukunasrdce5102021nibmus.pdf>

Vyhláška č. 240/2012 Sb., *kteřou se provádí zákon o zdravotnické záchranné službě*. *Zákony pro lidi – Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 27. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-240>

Vyhláška č. 65/1954 Sb., *Ženevské úmluvy na ochranu obětí války*. *Zákony pro lidi – Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 04. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1954-65>

Vychází dvě nové publikace o první pomoci. *Vítejte na oficiálních stránkách Českého červeného kříže* [online]. Dostupné z: <https://www.cervenkykriz.eu/aktuality/dve-nove-publikace-prvni-pomoci>

Záchranář ZZS JMK [ústní sdělení]. Brno. 10. 12. 2021

Zákon č. 239/2000 Sb., *o integrovaném záchranném systému*. *Zákony pro lidi – Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 27. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>

Zákon č. 262/2006 Sb. *Zákoník práce. Zákony pro lidi – Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 28.04.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>

Zákon č. 361/2000 Sb., *o provozu na pozemních komunikacích*. *Zákony pro lidi – Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 27. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-361>

Zákon č. 372/2011 Sb., *o zdravotních službách*. *Zákony pro lidi – Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 27. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-372>

Zákon č. 374/2011 Sb., *o zdravotnické záchranné službě*. *Zákony pro lidi – Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 27. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-374>

Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*. *Zákony pro lidi – Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 27. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

Zákon FS ČSSR č. 73/1973 Sb., *o branné výchově*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon NS RČ č. 184/1937 Sb. z. a n., *o branné výchově*, ve znění pozdějších předpisů

Zákon S SR č. 31/1943 Sl. z., *o brannej výchove a o zmene niektorých predpisov o civilnej protiletectkej ochrane*.

Zástava dechu? Dítě bez pomoci zemře. Herečce Štíbrové ho zachránil otec, říká lékař – DVTV na Aktuálně.cz. *Video - Aktuálně.cz* [online]. Copyright © [cit. 25.02.2022]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/zastava-dechu-u-ditete-bez-pomoci-zemre-to-stibrove-zachrani/r~6f57e2f6350011eca7d80cc47ab5f122/>

ZŠ Mutěnická | [online]. Copyright © [cit. 28.04.2022]. Dostupné z:
<https://zsmutenicka.cz/wp-content/uploads/2021/08/SVP-1.-9.-ro%C4%8D.-%C3%BA%C4%8Dinnost-od-1.9.2021.doc>

ZZS JMK. *Jak postupovat po odjezdu sanitky*. Brno.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AED Automatický externí defibrilátor

CPO Civilní protiletecká ochrana

ČČK Český červený kříž

EKG Elektrokardiografie

HIV Human immunodeficiency virus – virus lidské imunní nedostatečnosti

IZS Integrovaný záchranný systém

JMK Jihomoravský kraj

JPO Jednotka požární ochrany

LZS Letecká záchranná služba

MU Mimořádná událost

ZZS Zdravotnická záchranná služba

PP První pomoc

PČR Policie České republiky

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Přetáčení raněného do zotavovací polohy (vlastní fotodokumentace).....	22
Obrázek 2 Ležící v bezvědomí (vlastní fotodokumentace)	22
Obrázek 3 Nastavení těla raněného do zotavovací polohy (vlastní fotodokumentace).....	22
Obrázek 4 Přetočení raněného do zotavovací polohy (vlastní fotodokumentace).....	22
Obrázek 5 Rozmístění AED v Jihomoravském kraji (AED JMK).....	23
Obrázek 6 Zotavovací poloha (vlastní fotodokumentace).....	23
Obrázek 7 Leták v tramvaji věnované ZZS JMK (vlastní fotodokumentace).....	28
Obrázek 8 Resuscitační figurína (vlastní fotodokumentace).....	42
Obrázek 9 Trénování obvazové techniky (vlastní fotodokumentace)	42
Obrázek 10 Příprava na transport "židlička" (vlastní fotodokumentace)	43
Obrázek 11 Úrovně připravenosti (vlastní)	66
Obrázek 12 Záchranář třídy (vlastní fotodokumentace).....	68

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 ŠVP ZŠ Mutěnická – oblast první pomoci (zsmutenicka.cz)	38
Tabulka 2 Odpovědi na otázku č. 25 (vlastní)	62
Tabulka 3 Celkové vyhodnocení otázek č. 3. - 19. (vlastní)	63
Tabulka 4 Celkové vyhodnocení dle pohlaví (vlastní)	64
Tabulka 5 Celkové vyhodnocení mezi 6. a 9. třídou (vlastní).....	65

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 - Počet respondentů vzhledem k pohlaví.....	47
Graf 2 - Počet respondentů s ohledem na třídu.....	47
Graf 3 - Odpovědi k otázce č. 3	48
Graf 4 - Odpovědi k otázce č. 4	48
Graf 5 - Odpovědi k otázce č. 5	49
Graf 6 - Odpovědi k otázce č. 6	50
Graf 7 - Odpovědi k otázce č. 7	50
Graf 8 - Odpovědi k otázce č. 8	51
Graf 9 - Odpovědi k otázce č. 9	52
Graf 10 - Odpovědi k otázce č. 10	52
Graf 11 - Odpovědi k otázce č. 11	53
Graf 12 - Odpovědi k otázce č. 12	53
Graf 13 - Odpovědi k otázce č. 13	54
Graf 14 - Odpovědi k otázce č. 15	55
Graf 15 - Odpovědi k otázce č. 14.....	55
Graf 16 - Odpovědi k otázce č. 16	56
Graf 17 - Odpovědi k otázce č. 17	57
Graf 18 - Odpovědi k otázce č. 18.....	57
Graf 19 - Odpovědi k otázce č. 19	58
Graf 20 - Odpovědi k otázce č. 20	59
Graf 21 - Odpovědi k otázce č. 21	59
Graf 22 - Odpovědi k otázce č. 22	60
Graf 23 - Odpovědi k otázce č. 23	60
Graf 24 - Odpovědi k otázce č. 24.....	61

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník z oblasti první pomoci pro žáky ZŠ Mutěnická

Příloha P II: Školní vzdělávací program ZŠ Čejkovická – tabulka

Příloha P III: Karta první pomoci – volně ložená

Příloha P IV: Výukový list první pomoci – volně ložený

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK Z OBLASTI PRVNÍ POMOCI PRO ŽÁKY ZŠ MUTĚNICKÁ

Dotazník pro žáky základní školy ZŠ Mutěnická

Vážení studenti,

obracím se na Vás s žádostí o vyplnění krátkého dotazníku, který poslouží jako podklad pro bakalářskou práci na téma „*Připravenost žáků základních škol na poskytnutí první pomoci*“. Dovoluji si Vás rovněž požádat o co nejpresnější a pravdivé vyplnění dotazníku.

Účast v dotazníkovém šetření je anonymní.

Pokud svůj výsledek budete chtít znát, označte prosím Váš dotazník v pravém horním rohu – prvním písmenem Vašeho jména a prvním písmenem Vašeho příjmení – pokud se shoduje s některým ze spolužáků ze třídy, pak napište první **dvě** písmena z vašeho příjmení (např. Jan Novák – JN, v druhém případě JNO).

Vaše výsledky budou u Vaší třídní učitelky po celkovém vyhodnocení dotazníků.

Předem děkuji za Vaši spolupráci.

Studentka Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně – Fakulta logistiky a krizového řízení v Uherském Hradišti.

Každá otázka má pouze **jednu** správnou odpověď. Správné odpovědi prosím zakroužkujte. V otázkách, kde se vyžaduje postup, prosím začínejte u čísla 1 a pokračujte vyššími čísly.

1. Jsem:
 - a) Dívka
 - b) Chlapec
2. Momentálně jsem žákem:
 - a) 6. třídy
 - b) 7. třídy
 - c) 8. třídy
 - d) 9. třídy
3. Podle čeho poznáme, že je zraněný v bezvědomí?
 - a) Nechce reagovat na oslovení.
 - b) Neodpovídá na dotazy.
 - c) Nereaguje na oslovení ani bolestivý podnět.
 - d) Nevím.
4. Do jaké polohy uložíte člověka v bezvědomí, který má zachovalé základní životní funkce?
 - a) Protišoková.
 - b) Zotavovací (stabilizovaná).
 - c) Poloha na břicho.
 - d) Nevím.
5. Právě máte ve škole přednášku o první pomoci a řešíte krvácení. Kamarádce vedle Vás se udělá zle a je celá bílá. Co uděláte?
 - a) Začnu křičet, že je nějaká divná.
 - b) Budu v klidu, vím, že jí nedělá dobře krev. Informuji učitele a položím ji na záda na zem, nohy jí v pravém úhlu opřu o židli.
 - c) Zavolám ihned 155, ti mi poradí.
 - d) Nevím.
6. Podle čeho nejlépe zjistíte, zda zraněný nedýchá?
 - a) Nezvedá se mu hrudník, neslyším ho dýchat ani necítím na své tváři jeho dech.
 - b) Neslyším jeho dech.
 - c) Po přiložení zrcátka k ústům zraněného se zrcátko neorosí.
 - d) Nevím.
7. Jak zajistíte zraněnému, který leží na zádech, průchodné dýchací cesty?
 - a) Vytáhnu mu jazyk a držím ho.
 - b) Zakloním jeho hlavu a nadzvednu bradu.
 - c) Otevřu mu pusku.
 - d) Nevím.

8. Uvidíte nehybně ležícího kamaráda, který má viditelně poraněnou dolní končetinu. Zjistíte, že nereaguje na žádný podnět, co uděláte jako první?
- Uteču.
 - Začnu zjišťovat, jak velké je poranění dolní končetiny a pak zavolám 155.
 - Zavolám 155, zakloním mu hlavu, zjistím, zda dýchá a pokud nedýchá pravidelně, zahájím nepřímou srdeční masáž.
 - Zavolám 158 a zeptám se, co mám dělat.
9. Jak dlouho musíme provádět nepřímou srdeční masáž?
- 5-10 minut.
 - Než jdeme volat zdravotnickou záchrannou službu.
 - Dokud nedojede záchranka, nebo se zraněný neprobere, nebo nás někdo nevystřídá, nebo dokud nám nedojdou síly a není nikdo jiný, kdo by resuscitaci převzal.
 - Nevím.
10. Na kterém místě stlačujeme při nepřímé srdeční masáži hrudník?
- Na pravé straně.
 - Uprostřed hrudní kosti.
 - Na levé straně, blíže k srdci.
 - Nevím.
11. Při hodině tělocviku spadl ze žebřin Váš spolužák a učitel se o něj právě stará, ale volá na Vás, abyste rychle zavola/a zdravotnickou záchrannou službu. Jaké číslo vytočíte?
- 112
 - 150
 - 158
 - 155
12. Volat zdravotnickou záchrannou službu můžu v případě:
- Praskla nám doma voda a teče k sousedům.
 - Kamarád má rýmu.
 - Kamarád se vážně zranil při sportování.
 - Nevím.
13. Kamarád se zranil o větev, má roztrhlou ruku v zápěstí a krvácí. Co uděláte jako první?
- Hned mu řeknu, ať si místo, kde to krvácí, chytí sám.
 - Uteču, abych se od jeho krve neušpinil nebo se něčím nenakazil.
 - Hned do rány strčím prsty, aby to nekrvácelo.
 - Vytáhnu mobil, vyfotím zraněnou ruku (aby záchranáři viděli, jak to vypadalo), zavolám záchranku.
 - Nevím.
14. Po ulici jde člověk, kymácí se ze strany na stranu, spadne, udeří se do hlavy, která začne krváčet a hrozně křičí. Snaží se postavit, ale nezvládá to. Co uděláte?
- Otočím se a rychle jdu pryč.
 - Zavolám na linku 158.
 - Půjdu ke zraněnému, pomůžu mu vstát a doprovodím ho domů.
 - Zavolám na linku 155.
 - Nevím.
15. Jste u babičky, která Vám řekla, že je jí špatně. Bolí ji na hrudníku, špatně se jí dýchá a jednou zvracela. Co uděláte?
- Zavolám mamce, ale až skončí v práci.
 - Babička mi řekla, že nemám nikam volat, tak ji poslechnu.
 - Zavolám na linku 155.
 - Nevím.
16. Jednotné evropské číslo tísňového volání je:
- 911
 - 112
 - 155
 - Nevím

17. Kamarád spadne na bruslích a levá ruka ho hrozně bolí. Když se ji pokusí zvednout, tak mu hrozně křupe v zápěstí. Co uděláte?
- Zavolám linku 155 a nebudu kamarádovi s rukou hýbat.
 - Stáhnou zápěstí šálou, abychom mohli bruslit dál.
 - Zavolám linku 155, zápěstí zkusím narovnat, aby se zlomené kosti srovnaly.
 - Nevím.
18. Při hovoru s operátorem linky 155, 158, 150 nebo 112 vždy končí hovor:
- Oznamovatel události.
 - Je to jedno, ten, kdo první ukončí hovor.
 - Operátor tísňové linky.
 - Nevím.
19. Jak budete postupovat u člověka, který má epileptický záchvat?
- Přidržím mu hlavu na zemi, aby s ní nebouchal o zem.
 - Přidržím mu hlavu ve vzduchu, aby s ní nebouchal o zem.
 - Žádná z výše uvedených možností mi nepříjde správná.
20. Už jste někdy poskytoval/a první pomoc, nebo jste při poskytování první pomoci pomáhal/a?
- Ano
 - Ne

Pokud si odpověděl/a ano, zde je prostor pro krátký popis situace:

21. Myslíte si, že byste dokázal/a poskytnout dostatečnou první pomoc?
- Ano
 - Ne
 - Nevím
22. Na stupnici od 1 do 5 ohodnoťte své znalosti z oblasti první pomoci. Číslo zakroužkujte.
(1 – výborné, 2 – chvalitebné, 3 – dobré, 4 – dostatečné, 5 – nedostatečné)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

23. Věnujete se přípravě k poskytování první pomoci mimo vyučování?
(Sbor dobrovolných hasičů, kroužek, vyhledávání informací na internetu, ...)
- Ano
 - Ne

Pokud ano, kde:

a proč:

24. Byla na Vaší škole pořádána přednáška nebo hodina, která se věnovala první pomoci?
- Ano
 - Ne
 - Nevím

25. Pokud jste byl/a 27. 9. 2021 na branném dni – věnovaný první pomoci, jaký jste z toho měl/a pocit? Co se Vám líbilo, co se Vám naopak nelíbilo? Za každý názor budu ráda. ☺

Odpověď:

PŘÍLOHA II: ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM ZŠ ČEJKOVICKÁ

– TABULKA

ŠVP Čejkovická – první pomoc - 1. stupeň			
Ročník	Předmět	Co se učí	Co má žák umět
1. ročník	Prvouka	Důležitá telefonní čísla	Telefonní čísla PČR, ZZS, HZS
		Rozezná nebezpečí různého charakteru; jedná tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví jiných	Bezpečné chování
		Uplatňuje základní hygienické, režimové a jiné zdravotně preventivní návyky s využitím elementárních znalostí o lidském těle, projevuje vhodným chováním a činnostmi vztah ke zdraví	Péče o zdraví, zdravý životní styl, denní režim, pitný režim, správná výživa
		Reaguje adekvátně na pokyny dospělých při mimořádných událostech	Drobné úrazy a poranění, prevence nemocí a úrazů
2. ročník	Prvouka	Uplatňuje základní hygienické, režimové a jiné zdravotně preventivní návyky s využitím elementárních znalostí o lidském těle, projevuje vhodným chováním a činnostmi vztah ke zdraví	Nemoci a úrazy; Osobní bezpečí – krizové situace (šikana, týrání, sexuální zneužívání atd.); První pomoc
		Dodržuje zásady bezpečného chování tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví jiných	
		Reaguje adekvátně na pokyny dospělých při mimořádných událostech	
3. ročník	Prvouka	Rozezná nebezpečí různého charakteru, využívá bezpečná místa pro hru a trávení volného času, uplatňuje základní pravidla bezpečného chování účastníka silničního provozu, jedná tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví jiných	Žijeme zdravě, situace hromadného ohrožení, první pomoc
		V případě potřeby požádá o pomoc pro sebe i pro jiné, ovládá způsoby komunikace s operátory tísňových linek	
		Reaguje adekvátně na pokyny dospělých při mimořádných událostech	

ŠVP Čejkovicá – první pomoc - 2. stupeň			
Ročník	Předmět	Co se učí	Co má žák umět
5. ročník	Přírodověda	Rozpozná život ohrožující zranění	Bezpečné chování v silničním provozu; Předcházení rizikovým situacím; Přivolání pomoci v případě ohrožení fyzického a duševního zdraví
		Ošetří drobná poranění a zajistí lékařskou pomoc	
		Zná čísla tísňového volání	
		Ovládá správný způsob volání na tísňovou linku	
6. ročník	Výchova ke zdraví	Projevuje odpovědné chování v rizikových situacích silniční a železniční dopravy; aktivně předchází situacím ohrožení zdraví a osobního bezpečí; v případě potřeby poskytne adekvátní první pomoc	Bezpečné chování a komunikace; Dodržování pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví; Ochrana člověka za mimořádných událostí
8. ročník	Přírodopis	Aplikuje první pomoc při poranění a jiném poškození těla	
9. ročník	Výchova ke zdraví	Uplatňuje osvojené preventivní způsoby rozhodování, chování a jednání v souvislosti s běžnými, přenosnými, civilizačními a jinými chorobami; Svěří se se zdravotním problémem a v případě potřeby vyhledá odbornou pomoc	Ochrana člověka
		V případě potřeby vyhledá odbornou pomoc sobě nebo druhým	
		Projevuje odpovědné chování v rizikových situacích silniční a železniční dopravy; aktivně předchází situacím ohrožení zdraví a osobního bezpečí; v případě potřeby poskytne adekvátní první pomoc	
		Uplatňuje adekvátní způsoby chování a ochrany v modelových situacích ohrožení, nebezpečí i mimořádných událostí	